

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 11 · 25. oktober
Sesjonen 2017–2018

Møte onsdag den 25. oktober 2017 kl. 10

President: Olemic Thommessen

Dagsorden (nr. 11):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten: Representanten Nina Sandberg vil fremsette et representantforslag.

Nina Sandberg (A) [10:00:10]: På vegne av representantene Martin Henriksen, Jette F. Christensen, Torstein Tvedt Solberg og meg selv har jeg gleden av å sette fram et forslag om studentombud.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe vil fremsette to representantforslag.

Kjersti Toppe (Sp) [10:00:46]: Eg vil på vegner av representantane Liv Signe Navarsete, Sigbjørn Gjelsvik, Sigrid Simensen Ilsøy og meg sjølv fremja eit forslag om å redusera delen av innsatsstyrt finansiering i spesialisthelsetenesta og ikkje la innsatsstyrt finansiering verta vidareført ned på sjukehus- og avdelingsnivå.

Så vil eg fremja eit representantforslag på vegner av Sigrid Simensen Ilsøy, Emilie Enger Mehl og meg sjølv om å la Vinmonopolet overta taxfreesalet av alkoholhaldig drikke ved Avinors luftfartsverksemdar.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:01:40]

Muntlig spørretime

Presidenten: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsrådene Siv Jensen, Monica Mæland og Bent Høie vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmer er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter med første hovedspørsmål, som er fra representanten Trond Giske.

Trond Giske (A) [10:02:03]: Jeg har et spørsmål til finansministeren.

En av de beste tingene ved Norge er at vi har små forskjeller mellom folk. Vi tar vare på hverandre. I veldig mange andre land ser vi det motsatte: økte konflikter, større ulikhet. Det norske samfunnet har ikke kommet av seg selv. Det er et resultat av at ledere har tatt kloke valg basert på verdier som fellesskap, like muligheter og rettferdighet.

I statsbudsjettet gjør Fremskrittspartiet og Høyre valg som tar oss i feil retning, og vi ser at mange reagerer: mødre og fedre som er redde for at de ikke lenger skal ha råd til å passe alvorlig syke barn, flomrammede som vantro ser at regjeringen kutter i flom- og rassikring, frivillige organisasjoner som forteller at de har mindre mulighet for å hjelpe kvinner som trenger retts hjelp, sårbare barn og unge og arbeidsløse.

Av og til må man kutte i budsjetter, men desto viktigere er det at valgene gjøres på de gode verdiene. Fremskrittspartiet og Høyre lar flere tusen arbeidsløse miste dagpengene sine. De som rammes, er de som har tjent minst, de som i utgangspunktet har svakest økonomi.

Regjeringen viser til seniorforsker Knut Røed når det gjelder at flere kommer i arbeid når dagpengene kuttet. Men til Dagsavisen sier Røed at forslaget «kan føre til at færre kommer i jobb, og at det tar lengre tid før folk kommer i arbeid, fordi de presses over på ordninger lenger borte fra arbeidsmarkedet». Og videre sier Røed: «Jeg frykter både det negative fordelingsaspektet og at det kan bidra til å svekke arbeidslinjen.» Det svekker fordelingen, og det svekker arbeidslinjen. Hva er da årsaken til at regjeringen tar dagpengene fra flere tusen lavtlønte?

Statsråd Siv Jensen [10:04:06]: La meg begynne med å si at jeg er helt enig med representanten Giske i at det er bra at vi lever i et land med små forskjeller. Det er det bred politisk enighet om, og det er bred enighet om at det er noe vi skal ta vare på fremover. Det handler om det som jeg mener er overskriften på det budsjettet regjeringen har lagt frem for 2018. Det handler om å trygge arbeidsplasser, det handler om å skape flere arbeidsplasser, og det handler om å kvalifisere flere for et stadig mer spesialisert arbeidsliv. Det handler om å klare å ha fokus på både hvordan vi innretter arbeidslivet vårt, og hvordan vi sørger for at folk blir kvalifisert for å delta i det. Så handler det om, under overskriften «bærekraftig velferdssamfunn», å sikre at vi har gode, trygge velferdsordninger, som i særdeleshet er innrettet sånn at de har en god sosial profil, at de tar vare på dem som faller utenfor i vårt samfunn. Det mener jeg regjeringen gjør.

Det må vi også ha fokus på når det gjelder innvandrings- og integreringspolitikken. Det å kvalifisere en større andel av folk med minoritetsbakgrunn i Norge for å delta i arbeidslivet, klare seg selv, forsørge seg selv, er også en vesentlig del av det å bygge et bærekraftig velferdssamfunn fremover. Jeg mener at regjeringen har tatt hensyn til alt dette. Så er det helt riktig at vi gjennomfører endringer i ordninger som bl.a. handler om å kvalifisere flere for å delta i arbeidslivet, men ikke minst at de skal ha en nær tilknytning til arbeidslivet i forhold

til de ytelsene de har. Folk som går på dagpenger i dag, vil ikke bli berørt av de endringene som regjeringen har foreslått, og endringene kommer i en tid da arbeidsmarkedet er i bedring, ledigheten går ned, sysselsettingen går opp. Vi ser nå også at sysselsettingsandelen, som Arbeiderpartiet var veldig opptatt av i valgkampen, er på vei opp igjen etter at den begynte å gå ned under den forrige regjeringen, i 2008.

Trond Giske (A) [10:06:05]: Jeg takker for svaret, selv om jeg ikke er sikker på om jeg egentlig fikk svar på spørsmålet om hvordan et kutt i dagpenger, det å gjøre arbeidsløse fattigere, bidrar til å få flere i jobb.

En av de største oppgavene vi har, er nettopp å få flere i jobb og færre på trygd. Arbeiderpartiet har fremmet mange forslag til løsninger: lønnstilskudd til arbeidsgivere som gir ledige en sjanse, en kompetansereform som gjør at flere kan omskolere seg til nye jobber, øke, ikke kutte, norskopplæringen for innvandrere som skal ut i arbeidslivet, læreplaner som kan hjelpe de 15 000 som hvert år ikke fullfører videregående opplæring. Dessverre er det blitt nedstemt. I stedet har det vært kutt for dem som rammes – kutt i sluttvederlaget for eldre arbeidstakere, kutt i ordningen for multihandikappede, trafikkskadde og kronisk syke, kutt i barnetillegget for uføre.

Det viser seg at uføre ble ikke friske av å få kuttet i barnetillegget og i støtteordningene sine. Antall unge uføre har tvert imot økt med 50 pst. under denne regjeringen. Mitt spørsmål er: Hvor vellykket synes finansministeren at virkningene av Fremskrittspartiet og Høyres kutt har vært?

Statsråd Siv Jensen [10:07:11]: La meg først få lov til å minne representanten Giske på hvem det var som tok initiativ til den uførereformen som denne regjeringen forbedret og justerte da vi la den frem for Stortinget. Det var den regjeringen Giske var medlem av for noen år siden.

Jeg er igjen helt enig i at målet må være å få flest mulig i jobb og færrest mulig på trygd. Da handler det igjen om – som jeg sa i sted – å sørge for å trygge arbeidsplasser, legge til rette for at det skapes flere, og at vi kvalifiserer flest mulig for å delta i arbeidsmarkedet. De tiltakene som jeg hører representanten Giske be om, er egentlig mer av det regjeringen allerede gjør. Det synes jeg er veldig bra. Det tyder på at Arbeiderpartiet egentlig er enig i hovedtrendene, i hovedretningene, i det budsjettet som ligger her. Det handler om å kvalifisere flere gjennom hele utdanningsløpet, det handler om å legge til rette for at færre dropper ut av skolen. Da må vi gjøre yrkesfagene mer relevante, vi må sørge for at det er et tilstrekkelig antall studieplaner – og vi må legge til rette for et næringsliv som skaper flere arbeidsplasser.

Presidenten: Det blir gitt anledning til oppfølgings-spørsmål – først Fredric Holen Bjørdal.

Fredric Holen Bjørdal (A) [10:08:23]: Den kanskje største forskjellen i samfunnet vårt er mellom dei som er innanfor, og dei som er utanfor arbeidslivet. Sidan Høgre og Framstegspartiet tok over regjeringmakta, er talet på unge uføre gått i taket – ein auke på nesten 50 pst – utan at regjeringa har teke tak i problemet eller presentert løysingar. Tvert imot ser vi kutt til dei sva-kaste gruppene.

Kor mange vi greier å få inn i arbeidslivet, avgjer om vi vil klare å halde velferdsstaten ved lag framover. At unge mistar trua på framtida, blir ståande utanfor permanent, er ei krise ikkje berre for den det gjeld, men det er øydeleggjande for heile samfunnet.

Arbeidarpartiet vil ha ein aktiv arbeidsmarknadspolitikk for å få fleire unge i arbeid og færre på trygd. Vi vil ha ein jobbgaranti for unge uføre. Under dagens regjering har arbeidsløysa vore vedvarande høg. No minkar delen som er i jobb, og delen unge på uføretrygd aukar dramatisk. Kan finansministeren vise til eitt nytt tiltak i dette statsbudsjettet som bøter på den utfordringa?

Statsråd Siv Jensen [10:09:29]: Igjen er jeg enig i at den store forskjellen i vårt samfunn går mellom dem som er innenfor arbeidslivet, og dem som er utenfor. Derfor handler hovedtrekkene i statsbudsjettet for neste år om arbeidsmarked. Det handler om å trygge de jobbene vi har, skape flere jobber og kvalifisere flere for å komme inn i arbeidslivet. Det er ualminnelig viktig, særlig i en tid da arbeidsmarkedet endrer seg og stiller stadig strengere krav til kvalifikasjoner og kompetanse. Da må vi legge til rette for at flest mulig er kvalifisert for å delta i det.

Så er jeg uenig i at regjeringen ikke har iverksatt mange tiltak for å ta vare på dem som faller utenfor – snarere tvert imot. Dette budsjettet bærer bud om en grunnleggende sosial profil, hvor vi verner dem som ikke har rygg til å bære de økonomiske utfordringene, gjennom gode ordninger. Vi sørger for at flest mulig nettopp skal kunne leve av egen inntekt ved å komme i jobb. Det blir den viktigste jobben for denne regjeringen fremover.

Presidenten: Sigbjørn Gjelsvik – til oppfølgings-spørsmål.

Presidenten ber om at man ved oppfølgingsspørsmål kommer frem og er klar, slik at vi holder tempoet i spørre-timen oppe.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [10:10:42]: Skatte- og avgifts-politikken er en viktig del av fordelingspolitikken, og like sikkert som at det nærmer seg jul, er det at det kommer forslag om økte avgifter fra statsråd Siv Jensen.

Mens de med de høyeste inntektene har fått mer enn 50 000 kr i skattelette med denne regjeringen, har folk flest opplevd avgiftsøkninger – avgiftsøkninger på el og på drivstoff og en flypassasjeravgift. Nesten 4 mrd. kr var avgiftsøkningene på i forrige periode. I dette statsbudsjettet ligger det nesten 0,5 mrd. kr til. Hvordan er statsråd Siv Jensens planer for den kommende fireårsperioden? Hvor mye skal avgiftene øke videre for å finansiere skattelettene til dem som har mest fra før?

Statsråd Siv Jensen [10:11:29]: Jeg tror representanten Gjelsvik bør få med seg hva som er hovedtrekkene i skatte- og avgiftspolitikken til denne regjeringen. Skatter og avgifter går samlet sett ned – ikke opp. Senterpartiet har selv fremmet et alternativt budsjett hvor de foreslår å skjerpe skattene med et ganske betydelig antall milliarder kroner. Det er ikke denne regjeringens politikk.

Også i statsbudsjettet for neste år fortsetter vi å redusere skattetrykket. Skattene går ned med ytterligere 3 mrd. kr. Det betyr at under denne regjeringen har det samlede skattetrykket gått ned med 26 mrd. kr. Profilen i dette er bra. En gjennomsnittsfamilie har under denne regjeringen fått lettelser på 10 000 kr. Man skal være en høyt gasjert stortingsrepresentant for å mene at det ikke monner i en familieøkonomi. Det er riktig at noen klima- og miljøavgifter har gått opp, men netto har skattebetalerne kommet godt ut av dette, og det er en politikk denne regjeringen har tenkt å fortsette med.

Presidenten: Torgeir Knag Fylkesnes – til oppfølgingsspørsmål.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:12:29]: Sjølv om forskjellane i Noreg er mindre enn i mange andre land, er Noreg det landet i heile OECD-området der forskjellane aukar aller mest. Finansministeren har tidlegare ved mange anledningar nektet for at forskjellane aukar i Noreg – trass i både at det står i statsbudsjettet, at SSB har dokumentert det, og at mange av hennar eigne partifeller og kollegaer i regjeringa har vedkjent seg at forskjellane faktisk aukar i dette landet.

I statsbudsjettet som er lagt fram no, fortset regjeringa denne prosessen, samtidig som kongen i trontalen heiste opp betydinga av eit samfunn med små forskjellar. Kan finansministeren seie litt om kva budsjettet for neste år vil bety? Vil forskjellane auke, eller vil forskjellane bli reduserte i Noreg det neste året med regjeringas opplegg?

Statsråd Siv Jensen [10:13:33]: Jeg tror jeg kan forsikre representanten Knag Fylkesnes om at regjeringen er helt enig i det kongen leste opp i Stortinget under trontalen. Det betyr at regjeringen er enig i at vi skal

fortsette å ha et samfunn med små forskjeller. Det betyr at vi skal kvalifisere flest mulig for arbeidslivet, og at vi skal ha gode, trygge, rause velferdsordninger for dem som ikke kan delta.

En av konsekvensene av skattereformen handlet om utbyttetilpasninger som har gitt midlertidige utslag i de parametrene som måler ulikhet. Det betyr ikke at forskjellene øker kraftig i Norge. Vi har grunnleggende gode, skattefinansierte velferdsordninger. Det har vi tenkt å fortsette å ha, fordi det skaper trygghet for innbyggerne våre også i en tid da vi kommer til å måtte omstille oss til en helt annen type næringsstruktur fremover.

Presidenten: Trine Skei Grande – til oppfølgingsspørsmål.

Trine Skei Grande (V) [10:14:31]: Også for Venstre er et samfunn med små forskjeller viktig. Men når vi skal prioritere hva som er det viktigste, og kjempe for det, handler det om kampen mot barnefattigdom – om alle de ungene som opplever å vokse opp uten de samme mulighetene som alle andre. Derfor har vi kjempet veldig for å satse på skole. Vi har også satset på gratis kjernetid i barnehager for lavinntektsfamilier og lavere pris i barnehager for de familiene med dårlig råd. På alle disse statistikkene er det ikke bare inntekter som betyr noe, men manglende utgifter betyr også noe for utviklingen for de gruppene. Så spørsmålet mitt er: Er virkningene av å få ned utgiftene til de familiene med dårlig råd også virkningsfulle i kampen mot barnefattigdom, at man ikke bare fokuserer på inntektsdelen?

Statsråd Siv Jensen [10:15:30]: Mange av de tiltakene som representanten Skei Grande nå fremhevet, har regjeringspartiene, Venstre og Kristelig Folkeparti samarbeidet om å få på plass. Dette er vi enige om. Det har vært viktig å legge til rette for at barn som vokser opp i fattige familier, får muligheten til å gå i barnehage. Derfor er gratis kjernetid viktig. Derfor betyr det noe at de med lavest inntekt ikke må bruke mer enn 6 pst. av inntekten sin på å få barna i barnehage. Og det betyr noe at skolen skal være en arena for alle – tykk eller tynn lommebok. Derfor betyr det noe at vi satser på å bekjempe barnefattigdom gjennom en lang rekke ulike virkemidler, som gjør at barna – uavhengig av foreldrenes økonomi – føler seg inkludert og kan delta på ulike sosiale arenaer i skolesammenheng og i skolefritidssammenheng. Mye av dette har vi gjort i fellesskap, fordi det betyr noe for selvfølelsen til disse barna. Det er utrolig viktig, og det skaper et fundament for disse barna for å gå en tryggere oppvekst og fremtid i møte.

Presidenten: Kjell Ingolf Ropstad – til oppfølgingsspørsmål.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [10:16:38]: Jeg vil fortsette sporet med at det er altfor mange barn som lever i lavinntektsfamilier. Dessverre har det vært en økning de siste årene. På mange måter er det to spor man må jobbe med. Det viktigste er å sikre at foreldrene kan ha en jobb å gå til, at de kan klare å livnære seg selv. Det er det desidert viktigste. Så vet vi at det er noen som ikke kan jobbe, som ikke vil klare å komme ut i jobb, eller at det vil ta en stund før de kommer ut i jobb. Da er det også viktig å jobbe med tilbud til de barna som i dag vokser opp i en fattig familie. Vi har vært opptatt av å sikre at de har et aktivitetstilbud. Ingenting er mer isolerende enn at man ikke kan delta i idrett eller andre aktiviteter som alle vennene dine gjør, eller at man ikke kan delta i ferietilbud. I de siste budsjettene har vi styrket den satsingen ganske kraftig. Men vi vet likevel at i sommer var det mange som sto i kø, og som ikke kom på ferie. Vi har en visjon om at alle barn fortjener et ferietilbud – aller helst at foreldrene betaler, men hvis ikke skal de kunne få det f.eks. gjennom en frivillig organisasjon. Deler finansministeren den visjonen?

Statsråd Siv Jensen [10:17:43]: Jeg er veldig enig i at vi skal ha gode ordninger som sørger for at barn får likest mulig muligheter når de vokser opp. Det har Kristelig Folkeparti vært enig med regjeringspartiene om. Jeg har også lyst til å minne om i debatten om barnefattigdom at hovedandelen av barn som vokser opp i fattige familier i dag, har minoritetsbakgrunn. Derfor er det ualminnelig viktig at vi i tiden som kommer, evner å legge til rette for bedre integrering, for at flere med minoritetsbakgrunn kommer i arbeid, for at begge foreldrene er i arbeid. Den beste måten å redusere barnefattigdom på er å sørge for at foreldrene har en inntekt som gjør at de kan forsørge barna sine. Derfor må vi fremover jobbe mye mer med å legge til rette for å kvalifisere mennesker med minoritetsbakgrunn for yrkeslivet. Det handler om norskopplæring, og det handler om deltakelse og inkludering i arbeidsmarkedet. Det er altfor mange som har gått altfor lenge uten å være en del av arbeidslivet.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:18:56]: Det er helt utrolig at i Siv Jensens statsbudsjett, i Fremskrittspartiets statsbudsjett, er det vanlige folk som ikke kan bo hjemme på grunn av jobb, som får den store skattesmellen på 750 mill. kr, mens de 50 rikeste har fått 1 mrd. kr i skatteuttak mens Fremskrittspartiet har styrt. Det er de mange som skal få skatteskjerpelsene, de få som skal få skatteuttakene. Det er noe usolidarisk og noe unorsk over å gi store skatteuttak til dem som kan velte

seg i luksus, mens de som skal bo på brakke, skal få mer skatt og få skatteskjerpelser.

Dette er jo en del av et mønster. I forrige periode kuttet Fremskrittspartiet massivt i pendlerfradragene til dem som kjører langt til jobb. En vanlig pendler som må pendle sju mil hver dag – det er det mange som må – fikk mindre fradrag, rundt 8 000 kr.

I fjor sa Erna Solberg at når det er et tøffere arbeidsmarked, er det viktig at folk er villig til å flytte på seg, er villig til å reise langt. Hvorfor er det da sånn at når Fremskrittspartiet skal legge fram sitt budsjett, er det nettopp de som er villig til å reise, de som er villig til å bo langt borte fra familiene i ukedagene, som skal straffes økonomisk, at det er de som skal få mer skatt? Er det politikk for folk flest, eller er det det ikke?

Statsråd Siv Jensen [10:20:17]: Regjeringens budsjett fortsetter å legge til rette for at skatte- og avgiftstrykket i Norge går ned. Profilen på skattelettelsene i dette budsjettet betyr at om lag halvparten går til familier med inntekter på 600 000 kr eller mindre, og 88 pst. av skattyterne får uendret eller lavere skatt med dette opplegget.

Så er det helt riktig at regjeringen har foreslått å fjerne fradraget for kost og losji, men det er et fradrag som har gått ut på dato. Jeg er helt enig i at vi er avhengig av å ha folk om er villig til å pendle. Derfor skal vi også ha gode ordninger for pendlere i Norge. Men dette er et fradrag man gir for å dra hjem og lage mat. Det betyr at mange andre skattebetalere som også drar hjem og lager mat, men som ikke får dette fradraget, er med på å subsidiere den gruppen som får det. Da mener jeg det er mye bedre å bruke de pengene til å gi skattelettelser til alle landets innbyggere, bidra til at flere kommer i jobb, at flere kan leve av egen inntekt. Jeg mener det er en mye bedre måte å bruke skattebetalernes penger på.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:21:26]: Det er noe forunderlig å høre på finansminister Siv Jensen, for i valgkampen lovet hun f.eks. store skatteuttak for dem som skulle bo i sin egen bolig, men når vi leser statsbudsjettet, står det at man har et nytt system for innføring av eiendomsskatt. Finansminister Siv Jensen lovet ikke noen skatteskjerpelser til dem som må bo utenfor egen bolig, men det blir innført.

Hun sier at det har gått ut på dato. Bare i min egen hjemkommune, Stange, kommer det nå en ny brakkerigg, 200 arbeidere skal bo på en brakkerigg. Det er mange som har et praktisk arbeid og må reise langt på jobb, må bo utenfor hjemmet, har to husholdninger og har ekstra kostnader med det. Det er lett for Siv Jensen å si at det har gått ut på dato, for hun lever i en annen virkelighet. Mange lever i en praktisk hverdag, en praktisk virkelighet der en må reise langt for å få seg arbeid. Hva er galt

med det, og hvorfor er det den gruppen av befolkningen – de som må reise langt, de som har de ulempene – som får mer skatt?

Statsråd Siv Jensen [10:22:15]: Som jeg sa, er det ingenting galt med å være pendler, snarere tvert imot. Det er viktig at folk er villig til å flytte på seg for å skaffe seg arbeid. Jeg er veldig glad for at veldig mange gjør det. Men dette er i realiteten ikke et fradrag for å pendle. Dette er et fradrag fra 1927, og det handler i all hovedsak om å få fradrag for å dra hjem til et sted der en har kokemuligheter og tilbereder mat. Det er noe de aller fleste av oss gjør hver eneste dag, uavhengig av hva slags arbeidssituasjon vi er i. Er en ikke i en situasjon hvor en har kokemuligheter, enten på hybelen eller hjemme, får en også fradraget. Det mener jeg høres rimelig og greit ut.

Jeg har også lyst til å minne representanten Slagsvold Vedom om at den gruppen som i all hovedsak bruker dette fradraget mest, er folk på det sentrale Østlandet og mennesker som ikke er bosatt i Norge. Det er mange grunner til å gjøre endringer i dette og frigjøre disse pengene, slik at vi kan gi lettelser til hele befolkningen i stedet.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Ingrid Heggø.

Ingrid Heggø (A) [10:23:36]: Høgre–Framstegsparti-regjeringa er i ferd med å forlata det som har vore eit hovudmål for dei fleste regjeringar i Noreg, nemleg å ta heile landet i bruk. Dette ser ein bl.a. i budsjettforslaget om kutt i regionale utviklingsmidlar, næringsfonda, breibandsatsing, reiselivssatsing, lite til fylkesvegar, og kommunane vil faktisk ikkje ha råd til å tilsetja så mange nye lærarar. Nettutjamningspotten er redusert frå rundt 140 mill. kr under Stoltenberg-regjeringa og er null fullstendig ut i forslaget til årets budsjett. Det ligg ikkje føre noko alternativt forslag til utjamning av nettleiga. Samanslåing av nettselskapa vil ikkje gje lågare nettleige utan at det er store byar inne i bildet, og det vil såleis ikkje gje noka utjamning som monnar i heile landet. Meiner finansministeren at det er rettferdig og riktig at distrikta skal byggja ut naturen og vera eit batteri – eit fornybarbatteri – for Noreg – og at dette skal betalast av innbyggjarane og næringslivet ute i distrikta ved at nettleiga aukar?

Statsråd Siv Jensen [10:24:52]: Jeg er helt uenig i påstanden om at denne regjeringen er i ferd med å forlate hovedmålet om å ta hele landet i bruk. Hvor i all verden har representanten det fra? Det er snarere tvert imot slik at det å ha et godt og konkurransedyktig skattesystem kommer næringslivet i hele landet til gode. Det

at vi gjeninnfører og forbedrer ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift, er definitivt et tiltak som kommer distriktsarbeidsplassene til gode. Det at vi nå foreslår å fjerne eiendomsskatten på maskiner, er også et utrolig viktig virkemiddel, som jeg er spent på om Senterpartiet kommer til å støtte i sitt alternative budsjett. Det er noe av det viktigste vi kan gjøre for å trygge distriktsarbeidsplassene i dette landet. Det at vi fortsetter å bygge ut infrastrukturen over hele landet, betyr noe for fremkommeligheten og avstanden til markeder, det at vi satser på utdanning, på forskning, legger til rette gjennom gode virkemidler i næringspolitikken – summen av dette gjør at vi legger til rette for at bedriftene kan være over hele landet, og at folk dermed kan bo over hele landet.

Presidenten: Torgeir Knag Fylkesnes – til oppfølgingsspørsmål.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:25:58]: Nei, det stemmer ikkje at det skatteopplegget som regjeringa har i dag, bidrar til å ta heile landet i bruk. Berre ta dei kutta som regjeringa har gjort i formuesskatten: Kvar er det formuane i dette landet er? Dei er ikkje spreidde jamt utover heile landet, men dei har hopa seg opp i nokre få regionar, spesielt i den regionen vi er i akkurat no, og i delar av Vestlandet. Dersom skatteopplegget skulle bidra til å ta heile landet i bruk, ville ein ha lagt opp til heilt andre typar rammer. Kva er det regjeringa har gjort? Jau, ho fører ein fiskeripolitikk der det ikkje er dei fiskeristerke kommunane som er tilgodesett, og ein fører ein landbrukspolitikk der det absolutt ikkje er heile landet som blir tatt i bruk. Ein har ein næringspolitikk der ein kuttar i dei verkemidlane som ein har dokumentert er veldig gode for å ta heile landet i bruk. Ein kuttar kraftig i dei – 300 mill. kr berre i år. I tillegg kjem kutta ved halvering når det gjeld breiband, hamner og regionale utviklingsmidlar. Spørsmålet mitt er: Kva er grunnen til at regjeringa er så opptatt av å skjerme dei aller rikaste i dette landet, og slik absolutt ikkje ta i bruk heile landet, ved å kutte i alle dei verkemidlane vi har?

Presidenten: Presidenten vil minne om at utgangspunktet var pendlerspørsmålet.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:27:09]: Det var distriktspolitikk, var det ikkje det?

Statsråd Siv Jensen [10:27:11]: Det er en ærlig sak at SV ønsker å skjerpe skatten for dem som ønsker å skape arbeidsplasser i dette landet. Jeg er uenig i det. Det er en bred enighet i dette hus, i Stortinget, om at vi skal fortsette å redusere skatten på arbeidende kapital. Det har regjeringen fulgt opp i statsbudsjettet for neste år. I tillegg har vi foreslått forbedringer for distriktsarbeids-

plassene gjennom å foreslå å fjerne eiendomsskatten på maskiner og utstyr. Vi har gjeninnført den differensierte arbeidsgiveravgiften, vi har redusert det samlede skattetrykket med over 3 mrd. kr, og profilen i dette betyr at om lag halvparten av lettelsene til denne regjeringen går til husholdninger som har inntekter på 600 000 kr eller mindre. Men igjen: Det er en helt ærlig sak at SV går til kamp mot lavere skatter og vil skjerpe dem. Det betyr i realiteten at det blir vanskeligere å skape nye arbeidsplasser i privat sektor, og det er forutsetningen for at flere skal komme i jobb, og færre være på trygd.

Presidenten: Sigbjørn Gjelsvik – til oppfølgings-spørsmål.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [10:28:20]: Tilbake til spørsmålet som gjelder pendlere: Nok en gang merket jeg meg at statsråd Siv Jensen skyver utenlandske arbeidstakere foran seg. Fremskrittspartiet har vært en av de fremste forkjemperne for uregulert arbeidsinnvandring, som har ført til press på lønns- og arbeidsvilkår, ikke minst i praktiske yrker. Nå skal en i tillegg – med bakgrunn i det – ta fra norske arbeidstakere fradrag for kost og losji. Ifølge skatteetaten er fire av fem av dem som får dette fradraget, norske arbeidstakere. Det er slitere, de som har bygd landet. Hvorfor i all verden skal en ta fra dem denne rettigheten?

Statsråd Siv Jensen [10:28:59]: Som jeg svarte på spørsmålet fra representanten Slagsvold Vedum, er regjeringens hovedbegrunnelse for å fjerne fradraget for å dra hjem og spise mat at det er bedre å bruke de pengene på å gi skattelette til alle. Jeg ser ingen god grunn til at de skattebetalerne som ikke får dette fradraget, som drar hjem og lager mat, skal subsidiere noen som ikke kan gjøre det i egen bolig, men på en hybel. Det viktige er at man har kokemuligheter. Da er formålet med dette fradraget gått ut. Det er mye bedre og mye mer treffsikker skattepolitikk å legge til rette for at skattetrykket går ned for alle husholdningene. Derfor har regjeringen foreslått å fjerne dette fradraget.

Presidenten: Kjell Ingolf Ropstad – til oppfølgings-spørsmål.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [10:29:49]: Det å ha gode rettigheter for pendlere er ett av viktige tiltak for å sikre bosetting også i distriktene. Derfor må en sikre at helheten i det blir ivaretatt på en god måte.

Som flere har vært inne på i løpet av denne runden, er det flere tiltak som også er krevende i budsjettet, når en tenker på distriktene. Jeg vil spesielt ta opp kutt i bredbåndsmidler, for skal en få næringslivet til å blomstre rundt om i hele landet, noe som Siv Jensen er opptatt av,

trenger en også bredbånd. Og skal en sikre at bosettingen opprettholdes, er også bredbånd en viktig nøkkel. Jeg vil gjerne bore litt mer i argumentasjonen til regjeringen om hvorfor det er viktig å kutte i bredbåndsmidlene. Potten er halvert, fra ca. 140 mill. kr til ca. 70 mill. kr. Er ikke den potten viktig for å utløse investeringer, for å sikre bredbånd til hele landet og for å sikre bosetting og næringsliv?

Presidenten: Igjen vil presidenten minne om at bredbånd kanskje er litt perifer i forhold til pendlerspørsmålet – men statsråd Siv Jensen kan gjerne svare.

Statsråd Siv Jensen [10:30:48]: Jeg kan i hvert fall svare at jeg med spenning ser frem til de forhandlingene som snart skal finne sted mellom regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre om budsjettet. Jeg er helt sikker på at Kristelig Folkeparti har en godt gjennomtenkt liste over ting de ønsker å endre i budsjettet.

Men jeg har lyst til å si helt generelt – fordi enkelte av spørsmålene som kommer, får det til å høres ut som om budsjettet for 2018 er et kuttebudsjett – at utgangspunktet er et budsjett som vokser. Det er et budsjett hvor den positive utviklingen i norsk økonomi er grunnlaget. Nå peker pilene i riktig retning. Ledigheten går ned, veksten i økonomien går opp. Det har gitt oss et større handlingsrom til å legge til rette for flere arbeidsplasser for å trygge bærekraftige velferdsordninger. Utgangspunktet er altså fantastisk godt.

Så er det en helt ærlig sak at partiene i Stortinget har ulike prioriteringer. Det er i bunn og grunn det dette handler om – det handler om å prioritere. Det har regjeringen gjort, og det håper jeg selvfølgelig også at Kristelig Folkeparti gjør.

Presidenten: Vi går til neste hovedspørsmål.

Nicholas Wilkinson (SV) [10:32:09]: I går rapporterte NRK om nok en IT-skandale i helsesektoren. Utenlandske ansatte i et firma i Israel har hatt tilgang til nordmenns private og sensitive pasientinformasjon.

Folk skal vite at deres private helseopplysninger ikke deles med folk som ikke skal ha tilgang – tenk på den unge jenta som nylig har tatt abort, gutten som fikk behandling etter overgrep, eller damen som lider av kreft og snart skal dø, men ikke vil at alle skal vite det ennå. Men disse IT-arbeiderne i Israel har hatt tilgang til vår pasientinformasjon.

Dette er ikke første gang. Det er få måneder siden helse- og omsorgsministeren sist måtte svare for manglen på sikkerhet for vår personlige informasjon. For bare noen måneder siden fikk vi vite at over 100 IT-ansatte fra Bulgaria, Malaysia og India hadde fått datarettigheter

som ga tilgang til de mest intime pasientjournaler til 2,8 millioner nordmenn.

I brevet til kontrollkomiteen 15. mai 2017 skrev helse- og omsorgsministeren at «kun personell som har lovlig adgang skal ha tilgang til sensitive data». Etter avsløringene i våres regnet vi med at alle hull ville bli tettet umiddelbart.

Vi trodde dette var under kontroll. Vi trodde helse- og omsorgsministeren hadde kontroll. Kan statsråden nå garantere at ingen uvedkommende lenger har tilgang til våre sensitive personopplysninger?

Statsråd Bent Høie [10:33:57]: Svaret til kontrollkomiteen omhandler saken om den grunnleggende IKT-infrastrukturen i Helse Sør-Øst. Det å sette den ut til eksterne aktører er et arbeid som er stilt i bero, nettopp for å sikre å finne løsninger på de utfordringene som ligger i å modernisere infrastrukturen i Helse Sør-Øst slik at en gjør det som ikke minst er viktig for å ivareta sikkerhet og trygghet rundt pasientinformasjon, på en god og trygg måte.

Saken som representanten refererer til, handler om tilgang til medisinsk-teknisk utstyr i sykehusene. Det vil ikke være mulig å drive en moderne helsetjeneste i dag uten å ha medisinsk-teknisk utstyr som er levert også av utenlandske aktører. Det er heller ikke mulig å drive helsetjenester i dag uten at leverandørene har mulighet til å drive service og oppgraderinger på dette utstyret, slik at sykehuset faktisk kan fungere ofte 24 timer i døgnet. Dette er imidlertid en tilgang som må skje på en sikker, trygg og regulert måte, der en både vet hvem som har tilgang, og har kontroll på hvilken tilgang en har. I den saken som jeg refererte til, var ureglementert tilgang oppdaget og stengt.

For at dette arbeidet skal få enda mer oppmerksomhet, har jeg gitt et oppdrag til Direktoratet for e-helse, der de nå i løpet av høsten vil komme med en utredning om nettopp hva slags regelverk og systemer som skal være knyttet til å ha en sikker og trygg måte å regulere dette på, slik at en ikke risikerer at viktig pasientinformasjon kommer på avveier.

Nicholas Wilkinson (SV) [10:36:03]: Jeg merker meg at statsråden nå ikke garanterer at vår pasientinformasjon ikke fortsatt er på avveier. Det er ikke betryggende for oss i SV, og vi vil derfor sende brev til presidentskapet for å få statsråden til Stortinget for en skikkelig og grundig redegjørelse om dette.

Allerede i 2015, gjentatt i 2016, foreslo SV i Stortinget at regjeringen skulle foreslå tiltak for å redusere sårbarheten i IKT-systemene. Bent Høies parti, Høyre, stemte her i Stortinget ned disse forslagene. Jeg håper at statsråden nå ser klokheten i SVs forslag.

Vi har hatt rot med å involvere utenlandske aktører. Vi har hatt rot med eksterne firmaer og sensitiv personinformasjon. Eksperimentene med å sette ut store og viktige deler av vår infrastruktur uten skikkelig sikkerhet må ta slutt.

I møte med Helse Sør-Øst 15. september 2016 fattet Helse- og omsorgsdepartementet vedtak om å tillate finansiell leasing for de store IKT-systemene. Angrer statsråden nå på den beslutningen når han ser hvilket uføre denne politikken har ført oss ut i?

Statsråd Bent Høie [10:37:12]: Igjen blander representanten sammen to ulike saker. Den saken som representanten viste til sist, som handlet om den grunnleggende IKT-infrastrukturen i Helse Sør-Øst, er etter at det ble oppdaget at en i den overgangsfasen som en var inne i, ikke klarte å ivareta disse spørsmålene på en god nok måte, satt i bero. Det tror jeg også representanten har fått med seg.

Når det gjelder spørsmålet som var utgangspunktet for representanten, nemlig tilgang som gis til medisinsk-teknisk utstyr, gjelder det stort sett alt medisinsk-teknisk utstyr i Norge og andre land, rett og slett fordi det ikke er mulig, som jeg var inne på, å drive moderne helsetjeneste i dag uten medisinsk-teknisk utstyr som er levert av utenlandske aktører. Disse må ha muligheten til å drive service og oppgradering av det utstyret. For at det arbeidet skal foregå på en sikker og trygg måte, er det selvfølgelig regler rundt det, men der er det også gitt et eget oppdrag til Direktoratet for e-helse, som snart også kommer med anbefalinger, og det er på mitt initiativ.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Torgeir Knag Fylkesnes.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [10:38:29]: Det er på mange måtar same sak vi diskuterer, sjølv om ministeren prøver å seie at det er to ulike saker. Det handlar om personvern, det handlar om sikkerheita til ein tredjedel av Noregs befolknings mest sensitive data som har hamna på avvegar, og ein veit faktisk ikkje – viser rapporten frå PwC, bl.a. – om denne informasjonen har falle i hendene på dei som kan utnytte den informasjonen direkte overfor pasientane sine. Ein veit rett og slett ikkje. Dette sikkerheitsholet har kome på helseministerens vakt. Vi har ved tidlegare anledningar og gjennom kontrollkomiteen stilt ein serie spørsmål der ministeren har forsøkt å forklare at dette er noko som ein no skal begynne å ta kontroll over, og så kjem dette plutsleg igjen.

Det enkle spørsmålet er om ministeren har kontroll, eller om det no er ute av kontroll. Kan statsråden garantere at uvedkommande aktører i andre land ikkje har tilgang til personsensitive opplysningar i Helse Sør-Aust?

Statsråd Bent Høie [10:39:38]: Igjen: I denne PwC-rapporten, som er den første saken som en refererer til, kommer det veldig tydelig fram at det er svært lite sannsynlig at det er pasientinformasjon på avveier. Det er også klart dokumentert i det undersøkelsesarbeidet som er gjort.

Når det gjelder spørsmålet om hvorvidt utenlandske aktører har tilgang til pasientsensitiv informasjon, er svaret på det ja: Utenlandske aktører har tilgang til pasientsensitiv informasjon, fordi det ikke er mulig å drive en moderne helsetjeneste i dag uten at utenlandske aktører har tilgang til medisinsk-teknisk utstyr som også inneholder pasientsensitiv informasjon. Hvis en ikke hadde hatt mulighet til det, hadde vi ikke hatt mulighet til å drive en moderne helsetjeneste i Norge. Da hadde sykehusene våre blitt stengt i påvente av f.eks. vedlikehold, reparering av utstyr og oppgradering av datavare. Det hadde gått kraftig ut over pasienten. Det som er viktig, er at den tilgangen skjer på en kontrollert og sikker måte.

Presidenten: Ingvild Kjerkol – til oppfølgingsspørsmål.

Ingvild Kjerkol (A) [10:40:53]: IT-skandalen i Helse Sør-Øst viser en sårbarhet som helseministeren må ta på største alvor. Helseministeren har i denne sal flere ganger tidligere gitt forsikringer om at han skal skaffe seg full oversikt og iverksette nødvendige tiltak for at de tilgangene som er gitt, og som ikke skulle vært gitt, skal opphøre. Nå kom det nye opplysninger denne uken, og det er fristende å spørre statsråden om han var kjent med de opplysningene. Så er det også fristende å spørre statsråden, helseministeren – når han viser til et oppdrag Direktoratet for e-helse skal få for å lage disse rammene, når vi vet at vi allerede står i kjømda til å gjøre nye, store kjøp i helseplattformen i Midt-Norge og situasjonen i Helse Sør-Øst ikke løses med den situasjonen man har nå – om han visste dette. Har han full oversikt, og mener man at det er tilstrekkelig, med de pågående prosessene, å sende et utredningsoppdrag til Direktoratet for e-helse?

Statsråd Bent Høie [10:41:56]: Utredningsoppdraget er sendt. Vi venter på leveringen. Stortinget ble informert før sommeren om at oppdraget er gitt. Det handler om den problemstillingen som representanten Wilkinson tok opp, nemlig knyttet til det at en er avhengig av å ha privat underleverandør til medisinsk-teknisk utstyr, og på hvilken måte den typen tilgang skal reguleres. Det pågår også et parallelt arbeid med denne problemstillingen, som også er aktuell for andre samfunnssektorer, i regi av Nasjonal sikkerhetsmyndighet. De vil også komme med sine anbefalinger. Nettopp fordi den-

ne regjeringen tar denne typen spørsmål på største alvor, er det et omfattende arbeid som er igangsatt – som også er relatert til utkast til ny sikkerhetslov, som også er levert til Stortinget.

Spørsmålet knyttet til den grunnleggende infrastrukturen i Helse Sør-Øst er et arbeid som er stilt i bero i påvente av at Helse Sør-Øst nettopp skal avklare de spørsmålene før de velger hvilken vei de skal ta videre.

Presidenten: Kjersti Toppe – til oppfølgingsspørsmål.

Kjersti Toppe (Sp) [10:43:10]: Det fremste kvalitetsmerket til det norske helsevesenet er at det er stor tillit i befolkninga, og det verste ein helseminister kan stå til ansvar for, er ei utvikling som gjer at denne tilliten vert riven ned. Når det norske folket no opplever at sensitiv pasientinformasjon kjem på avvegar, rokkar det sjølvsagt ved denne grunnleggjande tilliten. Denne saka er meir alvorleg enn det helseministeren forstår.

I Sverige har ein opplevd ein liknande IT-skandale med lekkasje av detaljopplysningar om svenske bruer, tunnelbane, veg og bane. Statsministeren i Sverige kalla dette eit havari. Det fekk betydelege politiske konsekvensar, to statsrådar måtte gå. Når vi no – igjen – opplever at opplysningar om sensitive pasientdata er på avvegar, trass i at mange i helsevesenet har tatt ansvar og gått frå stillinga si, er mitt spørsmål: Vil statsråden fortsetja med å skyva helseføretaka framfor seg? Eller kva vil han gjera for å sikra ein IKT- og infrastruktur i Noreg som det norske folket har tillit til?

Statsråd Bent Høie [10:44:17]: Jeg er helt enig med representanten i at det er helt avgjørende at befolkningen har tillit til at helsetjenesten forvalter deres pasientsensitive informasjon på en trygg og god måte, at det er klare regler for tilgang og klare systemer for kontroll av tilgang, og at dette overvåkes og passes på på en god måte, slik at eventuelle feil blir oppdaget. Men det er også viktig at ikke denne representanten, og andre representanter som har vært på talerstolen, legger til grunn at pasientsensitiv informasjon er på avveier. Jeg er ikke kjent med at pasientsensitiv informasjon er på avveier, men jeg er kjent med at i forbindelse med den store saken i Helse Sør-Øst, var det tilganger som ikke skulle ha vært der, og som jeg har fått informasjon om at nå er lukket. Jeg er kjent med at i denne konkrete saken som representanten Wilkinson tar opp, og som jeg ikke kjente før den ble offentlig i media, hadde det også vært en tilgang som ikke var i tråd med regelverket og som ble stoppet. Men det betyr ikke at pasientsensitiv informasjon er på avveier.

Presidenten: Ketil Kjenseth – til oppfølgingsspørsmål.

Ketil Kjenseth (V) [10:45:34]: Vi har vært igjennom en del runder med – for å si det slik – å avsløre sikkerhetskultur i ulike sektorer i Norge, og nå har vi kommet til helsesektoren.

Vann- og avløpsetaten i Oslo hadde en kode som var 0000 for innlogging, og den var godt kjent blant mange. Det virker som vi nå er i tvil om hvorvidt vi har en tilsvarende kultur innenfor helsesektoren, i hvert fall i deler av den, i Norge som nærmer seg null. At medisinsk-teknisk utstyr – her snakker vi om røntgenutstyr, og det har alle sykehus – driftes fra utlandet, kan så være, men hvis det er en kultur med store tilganger og med sikkerheshull ut av Norge, kan aldri helseministeren garantere for at noe ikke er på avveier. Utfordringen her er hvordan vi sikrer forståelse for hva som skal forvaltes i Norge og hva som kan driftes fra utlandet, og bygger en sikkerhetskultur som er i tråd med dette.

Statsråd Bent Høie [10:46:41]: Jeg er helt enig med representanten i at det er ekstremt viktig at helsetjenesten har gode systemer på dette området. Det er også en av grunnene til at da Riksrevisjonen tidlig i – her må jeg ta det på hukommelsen – 2014 kom med en rapport om dette som viste denne type hull, ble det et klart oppdrag fra meg til helseregionene å jobbe med å få bedre systemer på dette området. I tillegg har jeg gitt et klart oppdrag til Helsedirektoratet. I den nye sikkerhetsloven som regjeringen har lagt fram, har vi også en større oppmerksomhet knyttet til sårbarhet i IKT-infrastrukturen. Dette er et arbeid som det er ekstremt viktig å forbedre kontinuerlig. Som representanten var inne på, medisinsk-teknisk utstyr er utstyr som man nødvendigvis er avhengig av at leveres av utenlandske aktører. Denne diskusjonen må ikke reduseres til en diskusjon om hvorvidt vi skal ha utstyr levert fra utlandet eller ikke, for da vil vi ikke ha mulighet til å drive en moderne helsetjeneste.

Presidenten: Olaug V. Bollestad – til oppfølgings-spørsmål.

Olaug V. Bollestad (KrF) [10:47:55]: For noen uker siden kom Helsedirektoratet med en rapport hvor IKT trekkes fram som et stort risikoområde innenfor helse-sektoren. Det pekes på at IKT-systemene kan falle ut på grunn av hacking eller feil. I tillegg kan viktig informasjon faktisk komme på avveier, og personvernet kan da være truet. Rapporten sier også at ofte er mange aktører innblandet i IKT-systemene i norsk helsevesen, og det i seg selv er en risikofaktor. Mange aktører har bedt om en enhetlig og sterkere styring av IKT-systemene i

norsk helsevesen, og at de skal snakke sammen og være entydige. Det er bred enighet om behovet for sterkere nasjonal styring.

Så mitt spørsmål til statsråden er: Når risikoområdet er så stort, når vi snakker om utenlandske aktører, om norske aktører, om leger og sykepleiere i dette systemet: Hva gjør da statsråden for å ta nasjonale grep for å få bukt med hele IKT-systemet, få bukt med dette risikoområdet?

Statsråd Bent Høie [10:49:02]: De grepene tok jeg umiddelbart da jeg overtok ansvaret som helseminister. Det første jeg gjorde, var å bestille tre omfattende rapporter som beskrev hele denne situasjonen, og det var en alvorlig situasjon som kom fram i de tre rapportene. Derfor var det slik at jeg var helt avhengig av nettopp å ta en sterkere nasjonal styring på dette området.

Det første var å få vedtatt en lov i Stortinget som la grunnlaget for å ha en moderne infrastruktur i helsetjenesten. Det var forbudt etter den gamle loven, så derfor var det heller ikke mulig å få det. Det andre var å gjøre noe så uvanlig – for en Høyre-Fremskrittsparti-regjering – som å opprette et nytt direktorat, et direktorat for e-helse, for å sikre en sterkere nasjonal styring med utviklingen i hele sektoren. Det tredje grepet var å etablere Nasjonal IKT HF som et felles eid selskap mellom de fire regionene, for også å sikre en sterkere koordinering. I det budsjettet som Stortinget har til behandling nå, er det foreslått å bevilge 55 mill. kr, nettopp for å sikre en felles kommunal løsning for de kommunale helse- og omsorgstjenestene på dette området.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Carl-Erik Grimstad (V) [10:50:23]: Jeg skjønner at helseministeren forstår at jeg skal stille ham et spørsmål.

En forskningsgruppe med utspring i SERAF, Senter for rus- og avhengighetsforskning ved Universitetet i Oslo, har skapt internasjonal oppmerksomhet knyttet til en studie av langtidsvirkende injeksjoner av virkemiddelet Naltrekson. Det dreier seg om behandling der all virkning av heroin og andre opioider, i tillegg til alkohol og amfetamin, blokkeres for fire uker av gangen. Jeg vet ikke om «nykter» er et parlamentarisk uttrykk, president, men det er faktisk det de rusavhengige blir ved bruk av langtidsvirkende Naltrekson. Virkemiddelet reduserer trangen til rus og forebygger effektivt overdosefare ved bruk av opiater. Det gjør at familier kan leve tilnærmet normalt, slik rapporter i mediene har vist. Studien er publisert i det anerkjente tidsskriftet JAMA Psychiatry og er den første i sitt slag i Vest-Europa. I alt 165 opiatavhengige har deltatt, bl.a. på Sykehuset i Vest-

fold. Norges forskningsråd og flere helseforetak har finansiert undersøkelsen.

Jeg er sikker på at statsråden er enig med meg i at studien er svært oppløftende, og at slike prosjekter er viktig å videreføre med tanke på å utvikle og forbedre LAR, legemiddelassistert rehabilitering, for de tyngste opiatavhengige brukerne.

Vil helseministeren legge til rette for at slike forskningsprosjekter kan videreføres og utvides, og vurderes bruk av Naltrekson i LAR-behandling i den pågående revideringen av de nasjonale retningslinjene?

Statsråd Bent Høie [10:52:04]: Jeg er helt enig med representanten i at vi har behov for mer forskning og utvikling knyttet til rusbehandling, både i Norge og internasjonalt.

Vi har mottatt søknad og har hatt møte med Lars Tanum i denne saken. I det møtet opplyste vi om at Helse- og omsorgsdepartementet jo ikke disponerer egne tilskuddsmidler til forskning. Vi gir disse midlene gjennom de regionale helseforetakene og gjennom Forskningsrådet. Dette er viktig nettopp for å sikre vitenskapelig kvalitet, forskningens uavhengighet, og også at det skjer en prioritering av forskningsprosjekter på et faglig grunnlag ut fra det som er tjenestens behov for kunnskap. Så det er det som er veien inn hvis en ønsker mer midler til forskning.

Når det gjelder denne saken, som handler om Naltrekson, så er det et legemiddel som ikke har markedsføringstillatelse i Norge, og ifølge Statens legemiddelverk er det heller ikke noen pågående søknad om markedsføringstillatelse for langtidsvirkende Naltrekson ved bruk i opiatavhengighet. Det er det i tilfelle det selskapet som produserer legemiddelet, som må søke om.

Helsedirektoratet jobber nå med å revidere retningslinjene for behandling av opiatavhengige pasienter, og i den forbindelse ønsker også direktoratet å vurdere et bredere legemiddelvalg for pasienter som ønsker legemidler som en del av behandlingen. Helsedirektoratet har også bestilt en kunnskapsoppsummering om mulige nye legemidler som kan ha effekt, og som kan anbefales i de nye retningslinjene. Naltrekson vil kunne være et av de legemidlene som vurderes, selvfølgelig forutsatt de nødvendige godkjenningene.

Carl-Erik Grimstad (V) [10:53:57]: Jeg tror vi kan regne med at det kommer en slik søknad ganske snart.

Når det gjelder den omtalte legen Lars Tanum, så følger han seg faktisk oppmuntret til å søke departementet om midler for å forfølge og videreføre denne studien. Han er – med all respekt, statsråd – temmelig skuffet over avslaget, eller det han oppfatter som et avslag.

Det er en utbredt oppfatning både i behandlerapparatet og blant de rusavhengige at norske leger er unød-

vendig restriktive når det gjelder å endre medikamenter i LAR-behandlingen. Dette skyldes ikke stivbenthet hos legene, men rett og slett uklare retningslinjer. Og slike godkjenningsprosedyrer som statsråden viser til her, tar erfaringsmessig svært lang tid.

Er det noe helseministeren kan gjøre for å «speede» opp denne behandlingstiden?

Statsråd Bent Høie [10:54:49]: Når det gjelder forskningsmidler, tror jeg det er viktig at vi holder fast på prinsippet om at det ikke er politisk ledelse eller Helse- og omsorgsdepartementet som fordeler forskningsmidler til ulike forskningsprosjekter, og det er spesielt viktig innen medisinsk forskning. Norge vil rundt regnet bidra til én prosent av den medisinske forskningen i verden. All medisinsk forskning er internasjonal, kunnskapen er internasjonalt tilgjengelig, og vi må derfor sørge for at de midlene Norge bruker på forskning, brukes på de områdene der vi har de beste forutsetningene. Og med respekt å melde: Jeg tror ikke Helse- og omsorgsdepartementet – eller undertegnede – er den rette til å avgjøre hvilke forskningsprosjekter som har den beste kvaliteten.

Men vi avsetter mye penger til forskning, både gjennom helseregionene og gjennom Forskningsrådet. Jeg synes også det ville vært et uheldig signal overfor rusavhengige om vi skulle hatt lavere krav til standarden på forskningen knyttet til legemidler til rusavhengige enn forskningen på legemidler til andre pasienter.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Kjersti Toppe.

Kjersti Toppe (Sp) [10:56:11]: Dette er faktisk eit veldig bra tema å ta opp i spørjetimen. Vi diskuterer heroinbehandling osv. veldig mykje, men dette er eit heilt fantastisk forsøk. Eg har sjølv besøkt Helse Bergen og snakka med dei som jobbar med desse pasientane, og dei har veldig gode resultat. Ikkje minst kan det føra til at mange som ikkje er fornøgde med å vera i LAR-behandling, kjem seg ut av det og vert heilt rusfrie. Det verkar på ein veldig genial måte, ved at det blokkerer verknaden av heroin, det blokkerer opioidreseptorane, slik at ein ikkje får rusuget. Så det er veldig bra at det er politisk merksemd om det. Det har òg helsekomiteen i fleire merknader til statsbudsjett vist tidlegare.

Spørsmålet mitt er om det er noko som helst helseministeren kan gjera for å få dette godkjent til å verta eit nasjonalt prosjekt.

Statsråd Bent Høie [10:57:18]: Når det gjelder vidare forskning på legemidler, er det direkte rådet vi har gitt forskerne, at helseregionene har betydelige midler til medisinsk forskning, og nok vil vere det stedet der det

enklest vil være mulig å få finansiering. Alternativet er å søke Forskningsrådet.

Når det gjelder godkjenning av selve legemiddelet, må det skje på samme måte som med alle andre legemidler. Der er vi avhengig av at de som produserer legemiddelet, er interessert i å søke om en godkjenning av bruken av dette legemiddelet til det formålet i Norge. Det er jeg ikke kjent med at de har gjort. Men jeg er helt enig med representanten i at det er veldig positivt og veldig bra at det allerede foregår den type forskning og utprøving i Norge i dag. Ikke minst er det også viktig at dette skjer parallelt med at Helsedirektoratet nå sitter og konkret vurderer hvilke typer legemidler som skal være tilgjengelige gjennom Legemiddelassistert rehabilitering.

Presidenten: Nicholas Wilkinson – til oppfølgings-spørsmål.

Nicholas Wilkinson (SV) [10:58:30]: Resultatene for Naltrekson er veldig oppløftende. Men som all forskning viser, må legemiddelet ses i sammenheng med resten av behandlingen som gis, og rusbehandling er veldig komplekst.

Narkotikapolitikken i Norge fungerer ikke godt nok. 24 700 forhold som utelukkende handlet om bruk og besittelse av narkotika, har blitt anmeldt. 48 mill. kr har blitt gitt i bøter til narkomane, spesielt i Oslo og Bergen, og i 2015 hadde vi 289 narkotikarelaterte dødsfall. Statsråden har selv vært ute og sagt at han ønsker å sette i gang en utredning om en helhetlig narkotikapolitisk reform i Norge, der vi flytter oppfølgingen av narkomane fra justissektoren til helse- og omsorgssektoren. Vi i SV ønsker at dette skal skje så raskt som mulig, og vi lurer på om helse- og omsorgsministeren kan fortelle oss når Stortinget vil få en sak om en helhetlig narkotikareform i Norge.

Statsråd Bent Høie [10:59:29]: Det er helt riktig, vi har utfordringer i Norge – som i mange andre land – knyttet til at for mange rusavhengige har blitt møtt med straff og bøter istedenfor hjelp, og at det har vært med på å bygge opp en barriere mot hjelp til enten å mestre et best mulig liv i en avhengighetssituasjon eller å komme ut av en avhengighetssituasjon. Det har vært en viktig sak for meg å få endret mitt eget partis standpunkt i den saken, og det er jeg glad for at vi har fått gjort. Jeg registrerer at veldig mange andre partier har gjort det samme, og at det i realiteten er et flertall på Stortinget som ønsker det i dag.

Jeg må komme tilbake til å svare på hva som vil være regjeringens initiativ på dette området.

Presidenten: Ingvild Kjerkol – til oppfølgingsspørsmål.

Ingvild Kjerkol (A) [11:00:37]: Dette er lovende medikamenter for en sårbar gruppe, som kan gi meget gode resultater for denne pasientgruppen. Det er en pasientgruppe som i dag har en veldig rigid helsetjeneste rammet inn gjennom LAR. Det ville vært gledelig om det er resultater som gjør at legemiddelet raskt blir en del av LAR, og om man utvidet disse rammene, slik at man får behandling for disse svært syke menneskene i stedet for det som har vært mer tradisjonelt – moralistisk indignasjon og straff i ytterste konsekvens.

Statsråden redegjør for at man ikke vil kunne påskyn-de en godkjenningsprosess, at det vil følge ordinær prosess, som for andre legemidler. Mitt spørsmål til statsråden er om regjeringen planlegger noen ny overdose-plan, og om han ser muligheten for at det kan bli langt mer effektivt om man får ta i bruk denne typen nye legemidler.

Statsråd Bent Høie [11:01:42]: Når det gjelder legemidler inn i legemiddelassistert rehabilitering, er det et arbeid som er godt i gang. Helsedirektoratet har nettopp bestilt en kunnskapsoppsummering knyttet til nye legemidler som kan ha effekt, og som dermed kan være med i anbefalingen i de nye retningslinjene for legemiddelassistert rehabilitering. Jeg er helt enig med representanten i at den type spørsmål først og fremst er faglige spørsmål, og ikke politiske spørsmål. Derfor er det viktig at de spørsmålene baserer seg på kunnskap, og en slik kunnskapsoppsummering er bestilt. Da vil dette legemiddelet, på lik linje med andre alternativer, kunne bli vurdert.

Denne regjeringen har lagt fram og iverksatt en egen nasjonal strategi mot overdoser, og vi følger selvfølgelig nøye med på effekten av den. Og så må vi vurdere om vi skal forlenge eller fornye overdosestrategien når den går ut.

Presidenten: Vi går til neste hovedspørsmål.

Tore Storehaug (KrF) [11:03:05]: Eg har eit spørsmål til næringsministeren, for i Stortinget den 10. januar 2017 blei det vedteke at regjeringa skulle greie ut ei matkastelov. 60 000 tonn mat blir kasta årleg frå matvarebutikkane, og vi har medmenneske som må leggje seg svoltne. Vi har frivilljuge som vil vere ein link her, og som vil vere med og betre den situasjonen. Difor sa Stortinget at meir mat skal i magen på dei som treng det, og mindre skal i bosset. No har det gått snart eitt år, og vi har fått tilbake eit statsbudsjett der det endeleg kjem nytt om denne utgreiinga som skulle kome. I framlegget til statsbudsjett står det: «Utgreiinga kon-

kluderer med at det ikkje synest å vere nødvendig med ei matkastelov på noverande tidspunkt.»

Eg veit at dette er noko som står i landbruksbudsjettet, men det er næringsministeren som har ansvaret for daglegvarebransjen. I perioden 2010–2015 har denne bransjen kutta sitt matsvinn med 12 pst., sjølv om målet var det dobbelte, nemleg 25 pst. Det var eit mål dei sa dei kunne klare å nå, men dei klarte det ikkje med dei verke-midla som vi hadde. Bransjeavtale med dei viktige aktørane er vel og bra, men meiner statsråden at ei matkastelov ikkje kunne vore med og betra denne situasjonen?

Statsråd Monica Mæland [11:04:24]: Jeg tror vi absolutt alle, både forbrukere, næringsmiddelaktører, dagligvarebransje – absolutt alle – er enig i at det kastes for mye, og at vi ønsker å opptre på en sånn måte at det kastes mindre. Jeg ser også at det er iverksatt gode tiltak fra enkelte aktører knyttet til både datostempling, tilbud og avtaler med ideelle. Det er veldig bra.

Jeg er blant dem som ikke mener at vi kan lovliggjøre alt vi er for, eller ulovliggjøre alt vi er imot, eller som er farlig, eller som er usunt. Jeg tror på godt samarbeid mellom det offentlige og aktørene. Det har vi sett, og det har vi flere eksempler på. Sammen med klima- og miljøministeren hadde jeg i sin tid møte med aktørene knyttet til det å få bukt med palmeoljeproblemet. Vi vet at helseministeren har inngått avtale med aktørene knyttet til sukker – selv om akkurat det ser ut til ha en litt dårlig «dip» om dagen. Jeg tror det kan tas viktige initiativ uten at man lovliggjør det – rett og slett fordi at det vi trenger, ikke nødvendigvis er flere lover og regler, mer byråkrati, mer rapportering. Vårt mål er å redusere rapporteringskravene for næringslivet, og da tror jeg vi skal bruke tiden på å få i stand gode avtaler, gode måter å håndtere dette på, som bidrar til det formålet vi ønsker, nemlig mindre matkasting.

Tore Storehaug (KrF) [11:05:57]: Takk for svaret. Noreg har forplikta seg og gjeve ei forsterka forplikting når det gjeld korleis vi skal få bukt med matkasting gjennom FNs berekraftsmål, som seier at halvparten av matsvinnet vårt må vere vekke innan 2030. Viss ein ser på den nedgangen vi har hatt, dei grepa vi no har teke med å bruke samarbeid og med å bruke dei verkemidla som statsråden peika på, ligg vi langt ifrå å kunne nå den målsetjinga vi har sett. Viss vi følgjer den takten vi har, har vi i beste fall ei halvering i 2040. Ein del av dei grepa som blir tekne i bransjen, er veldig gode, men det er dei lettaste grepa, ein har plukka dei fruktene som heng lågast. Viss vi skal klare å nå dei måla vi har sett oss, treng vi faktisk litt sterkare lut, for alle kutt vil ikkje vere lønsame.

Korleis vil statsråden sørge for at daglegvarebransjen kan ta ein endå større del av ansvaret for å nå dei måla vi har sett oss fram mot 2030?

Statsråd Monica Mæland [11:06:55]: Jeg skal ikke svare for de vurderingene landbruksministeren har gjort knyttet til dette lovforslaget – eller anmodningen om å vurdere. Det spørsmålet må nesten rettes til ham.

Det jeg synes er bra, er at vi har oppnådd et kutt på 12 pst. Jeg synes ikke man skal kimse av det. Det er ofte sånn når man setter i gang et arbeid, at det er de lavesthengende fruktene som er lettest å plukke. Da må man rett og slett jobbe enda hardere, men jeg står fast på at det å lovliggjøre eller forby all opptreden vi er for eller imot, er ikke svaret på alle utfordringene vi har. Vi må jobbe hardere sammen med bransjen. Jeg er helt sikker på at vi alle har samme motivasjon for å gjøre noe med dette, og at aktørene selv kan komme opp med gode forslag til å håndtere det.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Olaug V. Bollestad.

Olaug V. Bollestad (KrF) [11:07:49]: På det nåværende tidspunkt mener regjeringen at det ikke er behov for lovregulering. På det nåværende tidspunkt kaster vi årlig 60 000 tonn mat som folk hadde hatt behov for i sultne mager. På det nåværende tidspunkt må Blå Kors stenge et av sine kontaktpunkt hvor de deler ut mat, for de har ikke mat nok å dele ut til dem som trenger det mest. Folk går derfra med tomme mager og tomme poser. I dette statsbudsjettet kutter regjeringen til Matvett og Matsentralen, og det er viktige aktører for å få ut mat til dem som deler ut.

Mitt spørsmål til statsråden er: Når hun svarer at det ikke er nødvendig med lovregulering, hva vil hun gjøre for å legge til rette for at maten ikke blir kastet i bosset, men kommer i mager som trenger den?

Statsråd Monica Mæland [11:08:42]: Både lovforslaget og de kuttene representanten viste til, ligger altså på et annet departements budsjett, og jeg kan selvfølgelig ikke gå inn i det. Det jeg kan gjøre, er å appellere til næringslivet. Min opplevelse er at næringslivet tar viktige grep. De gjør det når det gjelder miljø, de gjør det på mange områder som er viktig og riktig for oss – uten at vi går veien om lovforslag. Derfor mener jeg at vi må jobbe enda mer iherdig og få til gode løsninger sammen med partene i næringsmiddelindustrien og dagligvarebransjen. Jeg tar gjerne et sånt initiativ sammen med landbruksministeren.

Presidenten: Terje Aasland – til oppfølgingsspørsmål.

Terje Aasland (A) [11:09:30]: Det viktigste her er vel å finne positiv vilje til å gjøre noe med et stort problem. 350 000 tonn kastes hvert år i Norge – store deler fra husholdningene, men en stor del også fra matkjedene. Det er positivt å satse på matsentraler, å satse på bransjeavtaler, men det er ingen tvil om at dette området også må reguleres. Det er litt urovekkende at utredningen fra regjeringen som ble offentliggjort for noen få dager siden, er liksom mer en bortforklaring av hvorfor man ikke trenger å regulere dette alvorlige problemet. Jeg blir litt forundret når jeg opplever den konklusjonen. Hvorfor skal vi ikke regulere et så viktig område, som tapper oss for ressurser, belaster miljø og klima, men ikke minst når det er store verdier i tapet? Så det å rapportere noe på dette området ville være en stor styrke – hvis man hadde regulert området. Derfor er jeg forundret over at regulering ikke finner sted, og håper at regjeringen kan ombestemme seg på det.

Statsråd Monica Mæland [11:10:39]: Min hovedambisjon for næringslivet er å gjøre forenklinger. Min hovedambisjon er å frigjøre tid fra rapportering til verdiskaping. Det var en ambisjon jeg trodde jeg delte kanskje spesielt med Arbeiderpartiet, som satte i gang et viktig forenklingsarbeid. Da er altså ikke svaret på alle utfordringer at vi må ha flere rapporteringer, vi må ha flere regler, og vi må ha nye lover og regler. Jeg tror ikke det er veien å gå. Nå kan jeg ikke redegjøre for de konkrete vurderinger som er gjort knyttet til dette lovforslaget, fordi det ligger i et annet departement, men jeg er helt sikker på at vi kan få til gode og enda bedre løsninger sammen med næringslivet også på dette området.

Presidenten: Geir Pollestad – til oppfølgingspørsmål.

Geir Pollestad (Sp) [11:11:31]: Makta i matverdikjedene ligg i stor grad hos tre store daglegvarekjeder – Norgesgruppen, REMA 1000 og Coop. Når regjeringa seier nei til matkastelov, føyer det seg inn i eit mønster der ein ikkje har vilje til å regulera denne makta, som er samla på så få hender. Ein har sagt nei til lov om god handelsskikk. Konkurransetilsynet har ein passiv tilnærming til daglegvarekjeda. No nærmar me oss ei julehøgtid, og ein må gjerne snakka fint om respekt for mat og nei til matkasting, men òg denne jula trur eg at me vil sjå at ein sel f.eks. svineribbe billegare enn hundemat. Så mitt spørsmål er: Er det vilje i regjeringa til å ta ei tøffare haldning og ta eit grep mot daglegvaremakta, eller vil ein fortsetja denne forsiktige tilnærminga som ein har hatt dei siste fire åra?

Statsråd Monica Mæland [11:12:33]: Jeg greier ikke med min aller beste vilje – og jeg legger min aller beste

vilje til grunn – å se sammenhengen mellom en matkastelov og konkurransesituasjonen i dagligvaremarkedet. Det forstår jeg ikke, men der svikter sikkert min fantasi på hvilke resonnementer representanten her har lagt til grunn. Det jeg kan bekrefte, er at denne regjeringen også på dette området kommer til å intensivere arbeidet for å bidra til at konsentrasjonen ikke øker, og at vi også ser på kraftfulle tiltak til hva vi kan gjøre med status quo. Den loven som representanten viste til, var ikke ment å skulle gjøre noe med konkurransesituasjonen. Det står i forordet til loven at det ikke var det som var hensikten. Vi har fått laget en utredning om handelshindringer. Der er det en rekke forslag som vi har på høring. Vi har også fått vurdert en egen inngrepshjemmel i konkurranseloven som også er på høring. Vi kommer til å ta den høringen på alvor, innkalle partene til et møte og se på hvilke tiltak vi kan iverksette.

Presidenten: Lars Haltbrekken – til oppfølgingspørsmål.

Lars Haltbrekken (SV) [11:13:47]: Vi har i denne utspørringen fått vist at det kastes store mengder mat også i Norge. Dette er ressurser på avveier. Mitt spørsmål til statsråden er: Når vil regjeringen pålegge norske kommuner å sortere ut matavfallet slik Miljødirektoratet foreslo i januar i år, sånn at disse ressursene kan bli tatt vare på og foredlet til f.eks. biogass?

Statsråd Monica Mæland [11:14:28]: Jeg forstår at man savner klima- og miljøministeren her i dag. Dette er et spørsmål som hører hjemme i Klima- og miljødepartementet, og som klimaministeren må svare på.

Presidenten: Da går vi til neste hovedspørsmål.

Ingvild Kjerkol (A) [11:14:56]: Mitt spørsmål går til helse- og omsorgsministeren:

Før sommeren 2017 skriver statsråden i et svar til Stortinget at ordningen fritt behandlingsvalg skal stimulere den offentlige helsetjenesten til å bli mer effektiv, og ikke er ment å undergrave de offentlige sykehuse- ne. Vel, nå roper tillitsvalgte og ansvarlige fagfolk varsko. I Stavanger Aftenblad 19. oktober beskriver tillitsvalgte ved Stavanger universitetssjukehus og Helse Stavanger hvordan Høyres prestisjeprosjekt fører til at de svake taper kampen om god og tilgjengelig helsehjelp og behandling. Ifølge styreleder i Helse Vest har sykehusene på Vestlandet i 2017 80 mill. kr mindre å rutte med. Stavanger universitetssjukehus har ikke fått midler til å gi mer og bedre behandling til psykisk syke og rusavhengige. Dyre behandlingsplasser uten dokumentert bedre behandlingseffekt i fritt-behandlingsvalg-ordningen betales av samme pott som skal dekke hele gruppen av

pasienter med rusproblemer og psykiatriske lidelser. Det har fått så omfattende økonomiske konsekvenser at sykehuset nå drøfter hvilken psykiatrisk sengepost de skal legge ned. Dermed har Høyres politikk ført til at pasientgrupper som skulle løftes opp, nå får et dårligere tilbud enn tidligere, og mange frykter en videre nedskalering av det nære offentlige tilbudet i Stavanger-regionen, Bent Høies hjemmeregion. Trange sykehusbudsjett skal altså ifølge statsråden prioritere ideologiske krumspring foran behandling av pasienter, og i dette tilfellet leverer statsråden nærmere på løftene om Høyres helsetjeneste enn pasientens helsetjeneste. Hvilke argumenter mener statsråden rettfærdiggjør en videreføring av fritt behandlingsvalg, når vi ser at det svekker den offentlige helsetjenesten og på sikt et likeverdig helsetilbud til alle pasienter?

Statsråd Bent Høie [11:16:55]: Jeg hører at tonen fra Arbeiderpartiet nå har fått en helt ny lyd. Mens jeg tidligere har måttet stå her i spørretimen og svare for at fritt behandlingsvalg ikke brukes nok, er kritikken nå at det brukes for mye.

Ja, fritt behandlingsvalg blir mer og mer populært blant pasientene. En av hovedårsakene til det er nettopp at pasientene får mulighet til å velge en behandling som de har grunnleggende tro på selv. Ikke minst er det viktig for mennesker med rusavhengighet og mennesker med psykiske helseutfordringer. Mange av dem har prøvd behandlingen som er nær og offentlig mange ganger, uten å bli bedre, og det er nettopp en av hovedårsakene til at mange av dem ønsker å bruke andre alternativer. Jeg er glad for at fritt behandlingsvalg legger til rette for nettopp det.

Å hevde at dette går ut over helsetjenesten, er litt spesielt, med tanke på at disse private aktørene får betalt mindre enn det koster å gi tilsvarende behandling i det offentlige. De får en betaling som ligger under det som er den oppnådde anbudsprisen. Hvis Arbeiderpartiet hadde nådd gjennom med sin politikk, avskaffet fritt behandlingsvalg, hadde færre pasienter fått hjelp, og de som hadde fått hjelp, hadde fått mindre valgfrihet.

Jeg har møtt noen av disse pasientene. Jeg har møtt mennesker som har vært innlagt med tvang i psykisk helse, ikke bare 50 ganger, ikke bare 100 ganger, men enda mer enn det, og som nå har fått benytte seg av fritt behandlingsvalg og ser at de endelig har funnet et behandlingstilbud som de faktisk opplever hjelper. Det behandlingstilbudet, som i dette konkrete tilfellet handler om Hurdalssjøen Recoverysenter, hadde en ikke hatt muligheten til å gi til andre enn dem som kunne betale selv, hadde det ikke vært for fritt behandlingsvalg.

Ingvild Kjerkol (A) [11:18:59]: Statsråden svarer altså ikke på hvorfor Stavanger universitetssjukehus må diskutere hvilken sengepost de skal legge ned for disse sårbare pasientene.

I ordskiftet peker statsråden på at det er valgfrihet som er det høyverdige her, det er det som skal gjøre den store forskjellen. Vel, offentlige behandlingssteder for ruspasienter utgjør mer enn 200 ulike tilbud i dag, inkludert private og ideelle virksomheter som har avtale med helseforetakene. Disse er fritt tilgjengelige. Pasientene kan velge dem, bruke sin høyverdige valgfrihet for å få den behandlingen de har rett på, men det er altså bare en håndfull som tilbys gjennom ordningen fritt behandlingsvalg.

Den nye stemmen fra Arbeiderpartiet – det at det er forskjell på meg og en mann, som det var tidligere – kan ikke jeg gjøre så veldig mye med. Men mener statsråden at hvis man fjerner fritt behandlingsvalg, vil ruspasientene miste sin valgfrihet?

Statsråd Bent Høie [11:20:11]: Ja, en rekke rusavhengige vil miste sin valgfrihet fordi det er flere rusinstitusjoner som ikke har avtale med det offentlige, eller tilstrekkelig avtale med det offentlige til å kunne overleve. For eksempel har Karmsund ABR Senter, som tilbyr rusavhengige god behandling, nå også etablert en privat videregående skole, som samtidig gir undervisning. De ville ikke kunnet drive med den offentlige avtalen som de har i dag, fordi den er altfor liten til at det ville vært regningssvarende. Det er et tilbud som ville stått i fare for å bli lagt ned hvis Arbeiderpartiet hadde vunnet valget i høst. Og det finnes en rekke andre tilsvarende institusjoner over hele landet.

Rusavhengige opplever nå en dramatisk nedgang i ventetiden. Ventetiden for rusavhengige nå er nærmere 30 dager. Veldig mange flere får hjelp. Til neste år skal vi også innføre pakkeforløp for rusavhengige, sånn at de får mer sammenhengende hjelp.

Presidenten: Det åpnes for ett oppfølgingsspørsmål – fra Kjersti Toppe.

Kjersti Toppe (Sp) [11:21:33]: Ein sentral del – og den viktigaste delen – av fritt behandlingsvalg er at sjukehus vert pålagde å kjøpa tenester frå private gjennom anbod. Det er det som er krevjande no når ein over heile landet får tilbakemelding om at offentlege sjukehus må kutta i tilbodet sitt til neste år.

I Bergen får vi opplyst at Helse Bergen må kutta mellom 150 og 170 mill. kr. Dei skal redusera talet på sengar med mellom 50 og 60. Og på Sunnmøre får vi vita at Helse Møre og Romsdal må kutta 160 stillingar til neste år, fordi dei har ei budsjettutfordring på 219 mill. kr.

Spørsmålet mitt er om statsråden framleis vil pålegja offentlege sjukehus auka kjøp frå private gjennom fritt behandlingsval når offentlege sjukehus er i den situasjonen som dei er i no.

Statsråd Bent Høie [11:22:28]: Når det gjelder den økonomiske situasjonen i sykehusene, er det slik at gjennom de fem budsjettene som denne regjeringen har lagt fram, og de fire som vi har fått vedtatt, har vi i sum bevilget penger til en høyere vekst i pasientbehandlingen enn det den forrige regjeringen klarte gjennom åtte år. Altså: tre år kortere tid og høyere vekst i pasientbehandlingen.

Vi har lagt til rette for et rekordhøyt investeringsnivå i sykehusene. Det investeres i både bygg og IKT, sykehuskøene er kortere, ventetiden er den korteste som noen gang har vært siden man begynte å måle den.

Så er det slik at ja, det er flere sykehus som har utfordringer med at de ikke har klart å holde budsjettene sine i løpet av 2017. Men en kan ikke skyld på fritt behandlingsvalg for at de offentlige sykehusene ikke klarer å holde de budsjettene som de har fått.

Presidenten: Den muntlige spørretimen er nå omme.

Sak nr. 2 [11:23:34]

Ordinær spørretime

Presidenten: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til den elektroniske spørsmålslisten i salappen.

Endringene var som følger:

Spørsmål 6, fra representanten Lars Haltbrekken til klima- og miljøministeren, er utsatt til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 7, fra representanten Nicholas Wilkinson til helse- og omsorgsministeren, vil bli besvart av barne- og likestillingsministeren som rette vedkommende.

Spørsmål 8, fra representanten Carl-Erik Grimstad til helse- og omsorgsministeren, er trukket tilbake.

Spørsmål 1

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:24:03]: «Foretak som påtar seg ansvarsrett i byggesaker, skal etter endring i byggesaksforskriften ha faglig ledelse med eksamen eller annen bestått prøve. Opparbeidet realkompetanse fjernes som grunnlag for godkjenning. Bestemmelsen gis tilbakevirkende kraft. Blant annet Maskinentreprenørenes Forening mener dette får som konsekvens at mange veltablerte foretak med god kompetanse må legges ned eller innfusjoneres i store foretak.

Vil statsråden vurdere å endre forskriften, bl.a. bestemmelsen om tilbakevirkende kraft?»

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Jan Tore Sanner [11:24:38]: Spørsmålet fra stortingsrepresentanten gjelder kvalifikasjonskravene for å få sentral godkjenning og for å kunne erklære ansvarsrett i byggesaker.

På grunn av en dom i EFTA-domstolen måtte vi oppheve ordningen med lokal godkjenning av foretak. Lokal godkjenning gikk ut på at kommunene i forkant av å gi byggetillatelse foretok en vurdering av foretakets kvalifikasjoner. Ordningen med lokal godkjenning ble erstattet med at foretak selv skal erklære at de påtar seg ansvarsrett.

For å redusere noen av de uheldige virkningene av at lokal godkjenning forsvant, ble den frivillige ordningen for sentral godkjenning styrket i 2016. Ett av tiltakene var å tydeliggjøre kravene til utdanning og praksis, som er en sentral del av kvalifikasjonskravene til foretakene.

Tydeliggjøringen besto i at en tabell med oversikt over krav til utdanningsnivå og praksis som tidligere lå i veiledning, ble overført til forskriften. Det ble ikke gjort noen endringer i selve innholdet i kravene. Kravet til utdanning og praksis for utførende foretak, deriblant maskinentreprenører, har vært uendret siden 1997.

En viktig del av bakgrunnen for at kvalifikasjonskravene ble flyttet fra veiledning til forskrift, var å sikre at alle foretak – også de fra andre EØS-land – ble behandlet likt.

Når det vises til at bestemmelsen om kvalifikasjonskrav har fått tilbakevirkende kraft, legger jeg til grunn at det her siktes til at foretak som har søkt om fornyelse av sentral godkjenning, har opplevd at de ikke har fått innvilget samme godkjenning som tidligere.

Som nevnt har kvalifikasjonskravene for utførende foretak vært de samme hele tiden. Da endringene i forskriften begynte å gjelde fra 1. januar 2016, viste det seg at tydeliggjøringen av kvalifikasjonskravene likevel kom overraskende på mange. For enkelte fikk dette også uheldige konsekvenser.

Etter nærmere undersøkelser ble det tydelig at kravene til kvalifikasjoner hadde vært praktisert mer lempelig enn det regelverket strengt tatt åpnet for. En konsekvens av dette var at foretak hadde fått innvilget sentral godkjenning som de strengt tatt ikke skulle hatt. Jeg har derfor stor forståelse for at den lempelige praksisen som tidligere har vært ført, innebar at foretak fikk en forventning om at realkompetanse fortsatt skulle tillegges stor vekt.

Da jeg ble kjent med dette, innførte vi en overgangsordning for foretak som søker om fornyelse av sin sentrale godkjenning. Disse foretakene kan vurderes etter

samme kvalifikasjonskrav som ble praktisert før 1. januar 2016. Dette innebærer at foretakets realkompetanse tillegges vekt sammen med formell kompetanse.

Vi skal snart ha ute på høring en ny vurdering av kvalifikasjonskravene.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:27:48]: Jeg takker for svaret.

I tillegg til at dette kom overraskende på bransjen, er det vel også andre dette har kommet overraskende på, som har vært langt tettere på de besluttende prosessene. La meg sitere fra Romerikes Blad den 16. oktober i år:

«Å gi ordningen tilbakevirkende kraft er ødeleggende for små og mellomstore bedrifter rundt i hele landet. Kravet smaker av skrivebord og byråkrati, og totalt fravær av praktisk sans»,

sier Julie Brodtkorb, som i dag er administrerende direktør i Maskinentreprenørenes Forbund, og som vel også skal være godt kjent for statsråden fra før. Når vi nå har tatt til oss ny kunnskap og en ny virkelighet, kan vi forvente av det statsråden nå varslet, at man vil ta inn over seg den hverdagen som bedriftene opplevde, og sørge for at man ikke møter de problemene som blir beskrevet av Maskinentreprenørenes Forbund?

Statsråd Jan Tore Sanner [11:28:46]: La meg først minne om hvorfor vi har styrket ordningen med sentral frivillig godkjenning. Det er for å bekjempe arbeidslivskriminalitet. Det bygger på en rapport som jeg ba næringene selv om å utarbeide. Rapporten heter: Enklere å være seriøs. Et viktig krav fra bransjen har vært at det skal være kvalifikasjonskrav. Man la til grunn at man nå hadde de samme kvalifikasjonskravene som man har hatt siden 1997. Så har disse kravene blitt forvaltet på en mer lempelig måte. Da vi oppdaget det, sørget vi for en overgangsordning. Det har vært tett dialog med de ulike bransjene i denne perioden, men jeg antar at representanten Gjelsvik også er kjent med at det er ulike syn mellom bransjene, så når Gjelsvik nå tar Maskinentreprenørenes standpunkt, må han også være klar over at det er andre bransjer innenfor bygg og anlegg som har et annet ståsted. Jeg er opptatt av at vi skal bekjempe arbeidslivskriminalitet. Samtidig skal vi være pragmatiske i måten vi håndterer dette regelverket på.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:29:58]: Jeg takker for det svaret også.

I sitt første svar viste statsråden til at bakgrunnen for endringen som har skjedd, er at man gjennom EØS-avtalen dessverre ikke kunne opprettholde et regelverk som statsråden refererte til var gunstig for Norge. Det gjør også at man har en situasjon der lokale bedrifter i Norge tilpasser seg et regelverk som blir stadig stram-

mere knyttet til formell kompetanse, samtidig som man har ganske kraftig konkurranse fra utenlandske konkurrenter, som det kan være vanskelig å kontrollere har den riktige godkjenningen. Hvordan mener statsråden at man skal følge opp den situasjonen?

Statsråd Jan Tore Sanner [11:30:38]: Representanten Gjelsvik hopper lett over at vi har hatt det samme regelverket siden 1997. Utfordringen har vært at regelverket har blitt praktisert i strid med regelverket. Så er jeg opptatt av at vi skal hensynta norske bedrifter – og utenlandske – som har vært i god tro. Derfor fikk vi på plass en overgangsordning. Derfor har DiBK vært i tett dialog med næringene. Derfor vil vi nå også snart få på høring et nytt regelverk. Men vi må ha regler som gjør at vi kan bekjempe arbeidslivskriminalitet. Det er i alles interesse – særlig de seriøse selskapene, enten de er norske eller utenlandske. Dette er en frivillig registreringsordning, og det betyr at man heller ikke kan stille krav om at selskaper skal være registrert i denne ordningen.

Spørsmål 2

Ivar Odnes (Sp) [11:31:57]: «Regjeringa skriv i statsbudsjettet at løyvinga til Posten er tilstrekkeleg til å dekkje postombering fem dagar i veka. Postkom meiner Posten er underfinansiert med om lag 540 millionar kroner, og at løyvinga såleis ikkje er tilstrekkeleg. Regjeringa halverer òg tilskotet til utbygging av breiband.

Meiner statsråden satsinga på post og ekom gjev eit styrkt eller svekt kommunikasjonstilbod for folket i heile landet, eller er det slik at ikkje alle skal få delta i informasjonssamfunnet?»

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:32:38]: Denne regjeringen er veldig opptatt av at alle skal få delta i informasjonssamfunnet, og at vi skal ha god infrastruktur i hele landet både for fiber, for posttjenester og for vei og jernbane. Derfor har vi økt bevilgningene kraftig for å bygge og vedlikeholde mer vei, mer jernbane, ivareta flyplassene og utvikle skipsfarten vår. Vi har også sagt at vi skal ha fem dagers omdeling av post i hele landet, og at vi skal ha felles porto. Alle de kravene står ved lag.

At vi er uenige eller diskuterer med Posten om hvor mye de skal få betalt for de ulønnsomme tjenestene, betyr ikke at vi har redusert kravene, det betyr at vi må diskutere mer for å finne den enigheten. Det er bare et lite år siden en kunne lese i media at konkurrentene til Posten på store pakker mener at Posten får for høye subsidier for å levere de tjenestene, mens Posten selv mener de får for lite. Derfor er det viktig at vi gjør en grundig runde på det, og der vi nå også får et eksternt arbeid for å finne

riktig pris fra staten til Posten for de ulønnsomme tjenestene.

Når det gjelder digital infrastruktur, er jo det egentlig hovedgrunnen til at Posten sliter økonomisk, for mye av den brevmengden vi før sendte, har forsvunnet, rett og slett fordi folk bruker e-post, ikke alternative leverandører rent fysisk, men altså e-post og digitale tjenester. På det området er det kjekt å se at i dag legges det fram nye tall for dette markedet som viser at nå har 80 pst. tilgang til 100 MB eller mer. Det er en kraftig vekst på få år. Vi ser at investeringsnivået i bransjen er rekordhøyt og har gått fra rundt 7 mrd. kr til godt over 10 mrd. kr hvis en sammenligner 2013 med 2017. Og det er den totale investeringen her som teller, ikke nødvendigvis hvor mye av dette som er subsidier over statsbudsjettet.

Hvis vi ser på de områdene som Senterpartiet ofte pleier å dra fram som de som har dårligst dekning på fiber og 4G, er det bare å nevne f.eks. Sogn og Fjordane, Hedmark og Oppland. Oppland hadde 9 pst. 4G-dekning da Senterpartiet gikk ut av Samferdselsdepartementet, men har over 90 pst. dekning i dag. Bevilgningene til subsidiering av utbygging av fiber har blitt ca. doblet i både Hedmark og Oppland og har økt med nesten 250 pst. i Sogn og Fjordane, fordi vi sørger for at de pengene staten bruker, går dit behovet er størst, istedenfor å fordele det jevnt utover landet. Det er ikke noen vits i å bruke statlige penger der markedet løser utfordringene, men det er vits i å bruke statlige penger der markedet ikke løser utfordringene, og det er der vi har målrettet det bedre. Det betyr at selv om vi langt fra er i mål, har utviklingen vært særdeles positiv. Det er i Hedmark, Oppland og Sogn og Fjordane at en får størst vekst i utbygging av fiber, som gjør at en tar igjen det etterskuddet som var ved regjeringsskiftet i 2013.

Ivar Odnes (Sp) [11:35:34]: Eg bur jo sjølv i fylket Oppland, som no har ei breibanddekning på ca. 60 pst. Det er over 1 million innbyggjarar i Noreg som ikkje har tilgang til akseptabel breibandkapasitet, og då er brevpost, som dette spørsmålet gjaldt, alternativet for mange. Det er også mange der det er breibanddekning, som ikkje har teke i bruk dei digitale plattformene. Derfor er Stortinget si bestilling frå 2016 om at det framleis skal vera postombering fem dagar i veka over heile landet, viktig. Så mi utfordring til statsråden er framleis korleis ein kan sikra innanfor desse løyvingane no å levera på det Stortinget har bestilt når det gjeld fem dagars postombering.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:36:28]: Det ligger til grunn at en skal ha fem dagars postombæring. Hvis en skal ha noe annet enn det, skal Stortinget gjøre nye vedtak – en skal ikke lure det inn gjennom over- eller underfinansiering eller sidefinansiering eller hva som

helst når det gjelder Posten. Så fem dager ligger til grunn.

Når det gjelder fiberdekning, er det rundt 60 pst. dekning i Oppland og Hedmark – ikke på nivå med landsgjennomsnittet, men en kraftig vekst, faktisk en dobling sammenlignet med 2013, da Senterpartiet gikk ut av Samferdselsdepartementet. På fire år har vi altså doblet dekningen her.

Når det gjelder hvor mange som har tilgang til 100 MB: Det er nesten 2,4 millioner husstander i Norge. 1,9 millioner husstander, litt mer enn det – altså 80 pst. – har tilgang. Det er 33 pst. som abonnerer på det, så det er mange som har tilgang på det, men som velger ikke å bruke det. Hvis man derimot ser f.eks. på næring, som gjerne framlegges som det viktigste, gikk fiberdekning på næring ... (presidenten klubber) fra 14 pst. til 61 pst. på fire år.

Ivar Odnes (Sp) [11:37:35]: Attende til brevpost, som dette handlar om: Det er litt spesielt når regjeringa føreslår å bruka vel 261 mill. kr til ulønsame posttenester, at av dette skal selskapet Kvikkas ha nesten 100 mrd. kr for å driva laurdagsdistribusjon av aviser, mens Posten Norge skal få 165 mill. kr for å driva postombering fem dagar i veka til folk og næringsliv. Det er dette særleg eg og Senterpartiet er bekymra for. Kan samferdselsministeren garantera at Stortingets bestilling om fem dagars postombering for heile landet skal gjelda for 2018?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:38:21]: Som jeg har sagt i mine to foregående svar: Inntil Stortinget gjør andre vedtak, er det fem dagars postomdeling som gjelder. Hvordan det ser ut om noen år, ja det må vi faktisk ha en diskusjon på fortløpende, for hvis den nedgangen vi har sett over mange år, fortsetter, tror jeg at Stortinget også vil ta en ny diskusjon på hvor mye penger en skal bruke hvis det faktisk ikke deles om post på mange dager. Det ligger ingen føringer på det i den bevilgningen som ligger nå, men det som er greit å ta med seg når en sitter og vurderer hvor mye penger en får subsidiert, er at en også må se på hvilke forpliktelser Posten har. Ved at en nå tar én poststrøm, istedenfor å ha A- og B-post, sparer Posten mye penger. Når Posten ikke lenger trenger å ha lørdagsomdeling av post, sparer en også penger. Det er sparte kostnader, som en må se opp mot hva de trenger i subsidier.

Når det gjelder lørdagsomdeling av aviser, er det riktig at ja, der er det Kvikkas som gjør jobben. De har nå en leveringskvalitet som er på nivå med det Posten hadde, men de tar halve prisen av det Posten ville ha da de la inn anbud på det.

Spørsmål 3

Eirik Sivertsen (A) [11:39:40]: «I skriftlig spørsmål til statsråden forsøkte jeg å få klarhet i bakgrunnsvurderinger, prosess og mulige alternativer for Svalbard lufthavn. Svaret var ikke fyllestgjørende, så jeg vil gi statsråden ytterligere en mulighet til å svare Stortinget.

Hvorfor har man endret status på Svalbard lufthavn, hvilke analyser av konsekvensene er gjort, hva viser disse analysene, og hva skal til for å opprettholde statusen som internasjonal lufthavn av økonomiske og andre ressurser?»

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:40:09]: Som jeg skrev i svaret til representanten Sivertsen, som jeg mener var fyllestgjørende, handler omdefineringen av Svalbard lufthavn fra internasjonal til nasjonal om hva slags fasiliteter og hva slags tjenester en har på flyplassen. En dekket ikke de kravene som en må dekke for å kunne kalles internasjonal lufthavn, og med tanke på den trafikken og den tjenesten som i dag er på flyplassen, var det naturlig å vurdere det slik at den mest relevante løsningen var å omdefinere det til nasjonal lufthavn.

Det er mulighet til å ha internasjonale charterfly der. Det har det vært før, det vil det fortsatt være. Men skal man kunne ha fast internasjonal rutetrafikk, må man gjøre betydelige oppgraderinger av selve flyplassen for å håndtere det, man må gjøre betydelige investeringer i f.eks. grensekontroll o.l. Med tanke på den trafikken som har vært, og som altså er, mente vi at da er det bedre at man klassifiserer det i tråd med de behovene som er, og i tråd med de fasilitetene som er.

Vi kommer til å følge nøye med på den utviklingen som skjer på flyplassen. Det er viktig å prøve å være med og videreutvikle reiselivsmulighetene som er der – det er viktig for å sikre arbeidsplasser, det er viktig for å gi folk en opplevelse av den unike naturen som er der. Samtidig er det ikke noe poeng i å overinvestere hvis vi ser at tilbudet mer enn godt nok dekkes gjennom de mulighetene som er for chartertrafikk internasjonalt, og den nasjonale ruteflygingen som finnes i dag.

Eirik Sivertsen (A) [11:41:42]: Sentralt i utviklingen av Svalbard er det en reiselivssatsing som ligger i Svalbard-meldingen, som Stortinget hadde til behandling i forrige periode. Reiselivsnæringen på Svalbard har også uttrykt at flyplassen er en viktig brikke for det, og med det vedtaket som nå er gjort om å nedgradere Svalbard lufthavn, er man litt forundret på Svalbard. Jeg opplever heller ikke at man har vært involvert i den prosessen. Mine spørsmål til statsråden i den forbindelse blir da: Hvilke analyser av konsekvensene for reiselivsnæringen er gjort? På hvilken måte involverte man reise-

livsnæringen på Svalbard? Og hva er vurderingen av disse konsekvensene i forhold til de uttrykte målsettingene som ligger i Svalbard-meldingen?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:42:25]: Som jeg nevnte, har vi gjort en vurdering av hva slags flytrafikk som er i dag, og hva vi ser for oss vil være framover, og hva slags behov som da er. Da ser vi at med den chartertrafikken som er i dag, og med den nasjonale ruteflygingen som er, er en nasjonal-flyplass-status mer enn godt nok for å løse de behovene som er. En endrer altså ikke på noe av det som har vært praksis, en reell praksis, men flyplassen har hatt i navnet en status som flyplassen ikke har levd opp til når det gjelder innhold. Da mente vi at det var mer ryddig og enklere å justere dette til å være en nasjonal flyplass. Det betyr at man fortsatt vil kunne fly inn veldig mye turister, både gjennom charterflyginger og gjennom de nasjonale rutene som finnes. Hvis det er sånn at en ser at dette kan vokse betydelig mer enn det en har sett før, vil vi, som jeg har sagt, følge den situasjonen nøye for å jobbe med flyselskap som ønsker å opprette en ny nasjonal forbindelse til Svalbard.

Eirik Sivertsen (A) [11:43:25]: Jeg merker meg at statsråden ikke svarer på hvordan reiselivsnæringen er involvert, eller hvordan man har diskutert dette, og ei heller svarer på spørsmålet om hvilke konsekvenser dette vil ha for reiselivsnæringen. Jeg kan ikke forstå det på noen annen måte enn at man ikke har hatt samtaler eller ikke har involvert reiselivsnæringen på Svalbard i forbindelse med det vedtaket som nå er fattet.

Men la meg da få lov til å spørre statsråden når det er snakk om en oppgradering av Svalbard lufthavn for å kunne tilfredsstille de kravene som finnes for å være en internasjonal lufthavn: Hvilke typer oppgraderinger og investeringer er det som er nødvendig, og hva vil kostnaden med å gjøre de nødvendige oppgraderingene og investeringene være?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:44:09]: Det handler bl.a. om terminalstrukturen og å sørge for at man har bedre immigrasjonskontroll og fasiliteter, både i rent fysisk tilstand og i forhold til hvilke folk man har til stede der. Vi har styrket sysselmannen på Svalbard med flere stillinger for å kunne håndtere den trafikken som er i dag. Men skal man kunne ha fast rutetrafikk, vil det bety en betydelig større investering – jeg har ikke kronbeløpet akkurat her og nå. Men vi har sett på det som har vært nødvendig. Hvis Arbeiderpartiet har en helt annen tanke om hva de vil med Svalbard-politikken, og hva de vil med flyplassen, er det fair enough, det kan godt være en diskusjon som Stortinget tar. Når det gjelder de behovene som vi ser og forutser i forhold til at vi

har lagt fram en Svalbard-melding, har vi hatt mye diskusjon, men det er naturlig nok næringsministeren, som også er ansvarlig for turisme, som har hatt den dialogen, og ikke samferdselsministeren. Så har vi levert på det som er potensialet, og vi kommer til å følge dette nøye. Det er bra og viktig å kunne utvikle lønnsomme arbeidsplasser på Svalbard.

Spørsmål 4

Kjersti Toppe (Sp) [11:45:20]: «Ubåtvraket U-864 utanfor Fedje fekk etablert ei støttefylling som var ferdigstilt juli 2016. Støttefyllinga og havbotnen under ho må setje seg i 18 månader før vidare tiltak kan gjennomførast. I januar 2018 er ein difor klar for vidare tiltak. Regjeringa er pålagt å vurdere to alternative miljøtiltak: heving av last og tildekking av vrak, eller tildekking av vrak.

Kva er årsaka til at regjeringa har trenert denne viktige saka, og kva miljøtiltak vil verta sette i verk i januar?»

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:45:58]: Jeg merker meg at spørsmålet her er: Hvorfor har regjeringen trenert denne viktige saken? Det kan jeg bare avkrefte, det har regjeringen ikke gjort. Vi har relativt kjapt etter at vi kom i regjering i 2013, gått inn i denne saken, sett hva behovene er, sett på de åtte år med utredninger som var før oss, og sett at her kunne en ikke bare utrede ting nok en gang, slik en gjorde da Senterpartiet styrte i Samferdselsdepartementet. Her måtte vi faktisk sette i gang tiltak.

Spørsmålet som representanten tar opp, er nettopp basert på at vi har satt i gang tiltak. Etter bare ett år i regjering vedtok vi at vi skulle bevilge 150 mill. kr til en støttefylling. Den støttefyllingen har blitt bygd, vi har altså gjort konkrete ting. Nå må den få sette seg, som det også står her – den må sette seg i 18 måneder. Underveis er det mange avanserte måleinstrumenter som følger med på dette. Kystverket monitorerer det for å se om støttefyllingen gir den stabilitet som vi forventer, eller om det må ytterligere tiltak på plass. Når vi får slått fast at det er trygt å gå videre, vil vi gjøre det.

Vi har altså på fire år gjort flere fysiske grep enn det vi så fra utredningene åtte år før oss. Derfor mener jeg at det blir helt feil å si at en har trenert denne viktige saken.

Når det gjelder hvilke miljøtiltak som blir satt i verk i januar: Når vi har fått slått fast at støttefyllingen har hatt sin funksjon, vil vi drøfte det og komme tilbake til Stortinget for å gjøre vedtak.

Kjersti Toppe (Sp) [11:47:28]: Eg må seia at det er eit litt merkeleg svar, i og med at det jo var Stortinget som gjorde vedtak om den støttefyllinga før vi fekk ei ny re-

gjering. Det er eit gammalt vedtak, og sjølvsagt skulle jo denne regjeringa følgja opp det som den raud-grøne regjeringa og Stortinget vedtok den gongen. Så det har vore ei trenering. For Kystverket, som eg går ut ifrå ikkje lyg på sine nettsider, og som har ein eigen nettstad for framdrifta når det gjeld akkurat dette ubåtvraket, skriv at dei forventar «at sjøbunnen vil være tilstrekkelig stabil for vidare tiltak ved utgangen av 2017».

Dirfor spør eg kvifor ikkje regjeringa har konkludert på dei to alternativa, som er dei alternativa som Stortinget har gått vidare med i denne saka.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:48:31]: Jeg synes dette blir en litt rar debatt, spesielt tatt i betraktning av at representanten Toppe fikk svar på dette også 1. september 2017.

Selv leverte en ikke noe på åtte år annet enn utredninger – og jeg har fem sider med tidslinje her som ligger ute til offentlig gjennomsyn – der representanten Toppes regjering først vedtok heving av vraket, så tildekking, og så at en skulle utrede alternativene. En kan godt riste på hodet, men i februar 2007 bestemmer fiskeri- og kystministeren at vraket skal dekkes til, den 29. januar 2009 går en inn for at vraket skal heves, og så er det ytterligere utredninger. Og dét er jo trenering – når en faktisk ikke klarer å bestemme seg for noen ting. Vi har satt i gang det fysiske arbeidet for å få gjort noe med dette, for det å gjøre ingenting, det å bare utrede enda en gang fordi en ikke klarer å ta en beslutning, det er ikke godt nok.

Men det er helt riktig: Vi har ennå ikke bestemt nøyaktig hva som skal skje når vi har fått Kystverket sitt «go» på at nå er dette stabilt, men vi skal sørge for at det skjer noe her i løpet av de neste fire årene.

Kjersti Toppe (Sp) [11:49:42]: Eg vert litt forundra over svaret, for ein må jo slutta å argumenta fire år og åtte år tilbake i tid, med omsyn til det som statsråden har ansvaret for her og no.

Når eg les på Kystverket sine sider, så står det følgjande om framdriftsplanen no: «Kystverket avventer beslutning om hovedtiltak og vidare arbeid.» Alt arbeid står altså no i stampe fordi regjeringa endå ikkje, etter fire år, har konkludert med kva for eit av dei to alternativa ein vil gå vidare med – anten at ein må dekkja til vraket, eller at ein kan prøva seg på å heva lasta og så dekkja til vraket. Det er det enkle eg spør om, og det synest eg faktisk at ein ansvarleg statsråd kunne gitt meg eit skikkeleg svar på, i staden for å visa til kva som skjedde i 2009.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:50:35]: Det det blir spurt om, er: Hva er årsaken til at regjeringen har trenert denne viktige saken? Det er det representanten spør om. Nå er plutselig spørsmålet et helt annet. Jeg

pekte i mitt første svar på at vi jobber med dette. Nå skal Kystverket monitorere de tiltakene vi har satt i gang – vi har altså gjort fysiske ting – og så skal vi ta en endelig beslutning når vi ser at dette er stabilt.

Men det som hadde vært interessant, er jo om Senterpartiet selv hadde et standpunkt i noen av de sakene som de utfordrer regjeringen på. Etter å ha sittet i regjering i åtte år har man altså ikke hørt Senterpartiet mene noe konkret om hva desynes vi skulle ha gjort. Det er bare å spørre hva andre mener en skal gjøre. Og selv om vi altså har gjort mer på fire år enn det vi så at forrige regjering gjorde på åtte år, mener en at ting er trenert, at det ikke skjer noen ting. Det mener jeg er en feil beskrivelse av virkeligheten, og jeg har altså nevnt her at vi har bevilget penger, Kystverket gjør en jobb, vi avventer tilbagemelding om at alt er greit, og så skal vi gå videre.

Spørsmål 5

Abid Q. Raja (V) [11:51:50]: Aller først vil jeg gratulere utenriksministeren med utnevnelsen – ikke bare fordi hun er den første kvinnelige utenriksministeren i Norge, men først og fremst fordi hun er en dyktig politiker. Like fullt er det et veldig bra signal fra Norge, som viser sammenhengen mellom liv og lære for verden hva gjelder likestilling, at både statsministeren, utenriksministeren og finansministeren er kvinnelige politikere. Det er et godt og moderne signal, som Venstre støtter godt opp under.

Mitt spørsmål til utenriksministeren er:

«Mener utenriksministeren at regjeringens beslutning om ikke å tiltre FNs forbud mot atomvåpen er forenbart med anmodningsvedtak nr. 623 (26. april 2016) hvor «Stortinget ber regjeringen arbeide aktivt for en verden fri for atomvåpen [...]»?»

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [11:52:36]: Først må jeg få si tusen takk for gratulasjonen. Jeg gleder meg veldig til å samarbeide med representanten Raja og resten av Stortinget.

Til spørsmålet: Regjeringa inntar en aktiv rolle som pådriver i dette arbeidet. Jeg tror det kan være viktig for kontekstens del at vi siterer hele vedtaket. Det heter at vi skal jobbe for

«en verden fri for atomvåpen og bidra til gjennomføring av Ikkespredningsavtalens (NTP) forpliktelser, innta en aktiv rolle som pådriver for ikke-spredning og for nedrustning med sikte på en balansert, gjensidig, irreversibel og verifiserbar avskaffelse av atomvåpen».

Det er altså på dette grunnlaget regjeringa skal arbeide for et langsiktig og rettslig bindende rammeverk. Dette målet om en atomvåpenfri verden tror jeg alle de-

ler. Det gjør selvfølgelig også regjeringa. Men det fins dessverre ingen snarveier til å oppnå det målet. Det er et tidkrevende arbeid, det er stor kompleksitet i arbeidet, og et rettslig bindende rammeverk må komme som et resultat av det.

Regjeringa har vært veldig tydelig på at videre nedrustning må skje innenfor rammene av Ikkespredningsavtalen, som også vedtaket i Stortinget baserer seg på. Der er 191 stater med, inkludert kjernevåpenstatene. De har forpliktet seg til å bidra til kjernefysisk nedrustning. Det er nemlig et kjernepoeng, for å bruke et sånt begrep, at kjernevåpenstatene er med. Målet er å få en traktat for generell og full nedrustning under streng og effektiv kontroll. Ikkespredningsavtalen er selve bærebjelken.

Vi jobber også aktivt særlig når det gjelder verifikasjon. Det er nå det absolutt mest konkrete nedrustningsspørsmålet som diskuteres globalt. Der har Norge en pådriverrolle. Det vi nettopp i disse dager har gjort, er å avslutte en stor verifikasjonsøvelse, som er helt unik, sammen med USA, Storbritannia og Sverige. Vi har veldig gode resultater fra øvelsen. Ikke minst er dette et veldig konkret nedrustningsarbeid, i tråd med forpliktelsene i Ikkespredningsavtalen. Dette firepartssamarbeidet ønsker vi å videreutvikle. Noe av det mest interessante med det er at norske forskere sammen med sine kollegaer fra de tre andre landene har bidratt til å utvikle teknologi og metodikk som kommer til å være avgjørende for å kontrollere framtidige nedrustningsavtaler, og at de overholdes og verifiseres.

Det er viktig å understreke at vi også tar andre initiativ. Et av de tydelige norske initiativene vi nå har tatt, er å få FN til å nedsette en egen ekspertgruppe om temaet verifikasjon. Vi samarbeider tett med FN og de landene jeg nevnte, om dette. Vi er en pådriver for ikrafttreddelsen av prøvestansavtalen. Vi er en pådriver for å få stanset framstilling av spaltbart materiale for våpenformål og bygge ned eksisterende lagre. Vi har også bidratt aktivt til at atomvåpenavtalen med Iran kan implementeres, og særlig var det viktig at vi ga bidrag til uttransportering av uran.

Abid Q. Raja (V) [11:55:43]: Det er veldig godt å høre at regjeringen i utgangspunktet deler målet om en atomvåpenfri verden. Det er et viktig signal og en god avklaring.

Hvis jeg går tilbake til den innstillingen som jeg refererte til, skriver også komiteen der at «regjeringen har meddelt Stortinget at den arbeider systematisk for å nå målet om en verden fri for kjernevåpen, og at den i tiden som kommer vil vektlegge praktiske og effektive tiltak» – nettopp for dette aktive arbeidet i formelle multilaterale nedrustningsfora innen FN. Og så har vi dette lange

sitatet, hvor altså komiteen enstemmig har sagt at vi skal arbeide for en verden fri for atomvåpen.

Jeg og Venstre skulle helst ønske at regjeringen hadde vært sammen med disse FN-landene – 122 – som har signert denne FN-traktaten. Når det ikke har skjedd, er mitt konkrete spørsmål til utenriksministeren: Hvordan planlegger hun å nå disse målsettingene Stortinget har?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [11:56:45]:

Det er særlig to ting som er viktige for Norge i det arbeidet vi nå gjør.

Det ene er systematikken og langsiktigheten. Det er vi helt avhengig av for å oppnå resultater, og vi er avhengig av å ha kjernevåpenstatene med. Det er jo det som har kjennetegnet arbeidet med både landminer og klasevåpen særlig, at de landene som har disse våpnene, har vært med i arbeidet. Da har man også oppnådd resultater over tid.

Det andre er at vi må verne om de institusjonene og mekanismene som faktisk bidrar til reell nedrustning. Ikkespredningsavtalen er en bærebjelke i det arbeidet. Det har vært viktig for oss ikke å gjøre noe som undergraver Ikkespredningsavtalen, og også å bidra til å unngå unødige polarisering. Det er dessverre noe av det man ser i debatten globalt nå, at det er en viss polarisering, og at det er en viss uenighet mellom landene om hvilke virkemidler som er de mest effektive.

Foreløpig er det bare 50 stater som har signert denne traktaten. Det er kun tre som har ratifisert. Det er flere land nå som har tatt en viss betenkningstid, fordi de ser at traktaten kan bidra til å undergrave arbeidet i Ikkespredningsavtalen.

Abid Q. Raja (V) [11:57:54]: Jeg håper jo flere enn 50 land vil ratifisere dette.

Til et annet tema, som grenser til dette emnet: Den Norske Nobelkomité har bestemt at Nobels fredspris for 2017 skal tildeles International Campaign to Abolish Nuclear Weapons, ICAN. Nobelkomiteen mener ICAN gjennom sitt arbeid har bidratt til å fylle et rettslig tomrom og i tillegg vært den ledende sivilsamfunnsaktøren i arbeidet for å få til et folkerettslig forbud mot atomvåpen.

Den norske stat er et foregangsland også hva gjelder å støtte opp under sivilsamfunnsarbeid på mange ulike felt. Det har vi ganske lange tradisjoner for. Mitt spørsmål til utenriksministeren er: Hva tenker hun om å støtte opp under sivilsamfunnsaktører, nettopp slike som ICAN, Norske leger mot atomvåpen, Nei til Atomvåpen, osv.? Er utenriksministeren enig i at det er viktig at Norge støtter opp under slike sivilsamfunnsaktører som jobber for en verden uten atomvåpen?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [11:58:52]:

Som representanten Raja er kjent med, har UD gjennom mange år gitt økonomisk støtte til ICAN. Det er ikke lenger funnet å kunne være i tråd med kriteriene for støtte, særlig gjennom ODA-midler. Derfor får de ikke støtte framover. Likevel fins det søknader på bordet, som vi selvfølgelig behandler i Utenriksdepartementet. Vi har alltid vært opptatt av å kunne gi god støtte til sivilsamfunnsorganisasjoner. De er viktige ikke bare i arbeidet knyttet til nedrustning, men generelt også. De er viktige pådrivere. De er viktige initiativtakere.

Vi arbeider veldig nært sammen med veldig mange organisasjoner, enten det er sivilsamfunnsorganisasjoner eller andre som bidrar på områder som også er viktige for Norge, eller det gjelder menneskerettighetsarbeid, nedrustning, Leger Uten Grenser eller andre organisasjoner. Det kommer regjeringa til å fortsette med.

Spørsmål 6

Fra representanten Lars Haltbrekken til klima- og miljøministeren:

«Kveite på Sklinnabanken på Namdalskysten er så full av miljøgifter at det er nedlagt fiskeforbud. Mattilsynet vet ikke hvorfor. Avisutklipp fra tidlig 70-tall viser at disse områdene ble brukt som dumpingplass for europeisk industri.

Hva vil statsråden gjøre for å få oversikt over områder langs norskekysten som er brukt som avfallsplass i tidligere tider, og hva vil bli gjort for å rydde opp?»

Presidenten: Dette spørsmålet utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 7

Presidenten: Dette spørsmålet, fra Nicholas Wilkinson til helse- og omsorgsministeren, vil bli besvart av barne- og familieministerens rette vedkommende.

Nicholas Wilkinson (SV) [12:00:06]: Vold og overgrep mot barn er et alvorlig samfunnsproblem.

«Vista Analyse har på oppdrag fra regjeringen laget en rapport om samfunnsmessige kostnader av vold og overgrep mot barn. Ut fra sine beregninger utelukker ikke Vista Analyse at vold og overgrep mot barn koster samfunnet nærmere 75 mrd. kr. Forebygging av vold og overgrep, samt å jobbe for å oppdage dette tidlig for å hjelpe de barna som blir utsatt, vil spare mye lidelse, men også penger.

Bestrider Helse- og omsorgsdepartementet innholdet i rapporten, eller er statsråden enig i konklusjonene?»

Statsråd Solveig Horne [12:00:51]: Som representanten var inne på, er det undertegnede som koordinerer regjeringens arbeid knyttet til vold og overgrep mot barn. Derfor er det også svaret på spørsmålet. Det kunne vært enkelt bare å si at jeg ikke bestrider dette, men jeg har lyst til å utdype det litt mer, for hver dag blir barn og unge i Norge utsatt for omsorgssvikt, mishandling, vold eller overgrep. Jeg er glad for at barnevoldsutvalget ba Vista Analyse om å beregne de samfunnsøkonomiske kostnader ved at barn og ungdom blir utsatt for vold. Det er ingen grunn til å tvile på Vistas konklusjoner, og funnene som kom fram der, er i tråd med annen kunnskap som vi har fra tidligere, både nasjonalt og internasjonalt.

Vi vet en god del om hvilke skader som voldsutsatte barn påføres, men for lite om omfanget av barn som utsettes for grov omsorgssvikt og mishandling. Derfor har vi gitt Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress i oppdrag å gjennomføre en omfangsundersøkelse om vold og overgrep mot barn, der barn selv blir spurt.

Vold og overgrep påfører barn enorme lidelser, og i de verste tilfellene mister barnet livet. Vista-rapporten understreker hvor ekstremt dyrt det er å reparere skadene etter vold og overgrep. Det viktigste vi kan gjøre, er derfor å hindre at slikt skjer.

Barnevoldsutvalgets utredning viser dessverre at mange saker kunne vært fanget opp eller avverget mye tidligere. Derfor prioriterer regjeringen det forebyggende arbeidet mot vold og overgrep høyt, og i denne regjeringsperioden har det vært en betydelig satsing, på over 1 mrd. kr, til helsestasjons- og skolehelsetjeneste. Dette er tjenester som er i en unik posisjon til å kunne forebygge og avdekke vold og overgrep tidlig.

Familieverntjenesten er styrket med over 128 mill. kr, og det er ved Enerhaugen familievernkontor etablert et spisskompetansemiljø innen vold i familien. I tillegg har vi tredoblet midlene til barnehusene, og i løpet av perioden skal det opprettes offeromsorgskontor i alle landets tolv politidistrikt.

Jeg har også lyst til å trekke fram støtten regjeringen har gitt til Stine Sofie Senteret, et eget nasjonalt senter for mestring og livsglede for voldsutsatte barn.

Et av de største svikene i tjenesten som barnevoldsutvalget avdekket, var at samtaler med barn ofte mangler. Vi utvikler nå et nasjonalt opplæringsprogram for ulike faggrupper i kommunene i samtaler med barn om vold og overgrep. Kunnskap og ferdigheter til å håndtere vold og seksuelle overgrep er blitt en del av rammeplanen for

de ulike lærerutdanningene og skal nå også innarbeides i en felles rammeplan for helse- og sosialfagutdanningen.

Oppfølgingen av tiltakene i opptrappingsplanen mot vold og overgrep har høy prioritet hos denne regjeringen, og jeg er glad for at vi styrker arbeidet som skjer både på justis-, helse- og kunnskapsfeltet og i mitt departement, for å sikre barn og unge som blir utsatt for vold og overgrep.

Nicholas Wilkinson (SV) [12:03:56]: Jeg må innrømme at jeg nå er litt overrasket, men positivt overrasket, over at statsråden ikke ser noen grunn til å tvile på rapporten.

I regjeringens budsjett er det jo tydelig at dette likevel ikke følges opp, for i rapporten er de tydelige på at vi trenger en opptrappingsplan for arbeidet mot vold og overgrep. Det Barneombudet har sagt om denne satsingen – som statsråden kaller det – er at regjeringens forslag til statsbudsjett er altfor dårlig med tanke på midler til å beskytte barn mot vold og overgrep. Det er en hån mot de aller mest sårbare blant oss.

Regjeringen har altså funnet ut at de skal sette av 54 mill. kr mer. For å sammenligne her: Bare på aksjerabatten setter regjeringen av 700 mill. kr. Det vil si at regjeringen satser akkurat 13 ganger mer på aksjerabatt enn de satser på tiltak for å hjelpe barn som utsettes for vold og overgrep.

Jeg vil spørre statsråden om hun mener at aksjerabatt er 13 ganger viktigere enn å verne barn mot vold og overgrep.

Statsråd Solveig Horne [12:05:00]: Jeg takker for spørsmålet. Jeg er litt overrasket over at representanten er overrasket over at jeg ikke betviler Vista-rapporten. Det som den viser, er at vold i nære relasjoner koster samfunnet 4–6 mrd. kr. Derfor er det så viktig å forebygge på dette området.

Denne regjeringen har bare i år brukt en halv milliard kroner på opptrappingsplanen. Det er den første opptrappingsplanen med en så stor forpliktelse for en regjering som noen regjering har lagt fram for et storting, og dette er et viktig arbeid som vi skal følge opp. Derfor er jeg glad for at vi også styrker det for neste år – neste år skal det altså brukes 584 mill. kr på denne opptrappingsplanen. Men dette kommer i tillegg til det viktige arbeidet som skjer på helsestasjoner og på familievernområdet – og ikke minst de 200 mill. kr som brukes i arbeidet med tidlig innsats og forebygging ute i kommunene.

Så dette er et prioritert område, og jeg mener det blir feil å begynne å stille spørsmål og sette aksjesparing opp mot det forebyggende arbeidet som regjeringen gjør for å bekjempe vold og overgrep mot barn.

Nicholas Wilkinson (SV) [12:05:55]: Jeg registrerer at statsrådens svar på mitt spørsmål er at det er feil å stille det spørsmålet. Jeg mener det ikke er feil å stille spørsmål om hvordan vi prioriterer vold og overgrep mot barn. Det har seg sånn at vi har alle begrensede midler til hva vi kan prioritere å bruke penger på. Statsbudsjettet er inntekter og utgifter. Da må man spørre seg: Hva er det man synes er aller viktigst å jobbe med? Så jeg må egentlig gjenta spørsmålet mitt, for jeg fikk ikke et svar.

Regjeringen har altså i sine endringer, fra forrige statsbudsjett til nå, lagt inn nye satsinger. De har lagt inn en bitte liten pott på 54 mill. kr, som Barneombudet mener er altfor lite, til tiltak mot vold og overgrep mot barn. Til sammenligning har de satt av 700 mill. kr til aksjerabatt. Regjeringen prioriterer altså 13 ganger mer til aksjerabatt enn til tiltak for å hjelpe barn som utsettes for vold og overgrep. Da spør jeg igjen statsråden: Mener virkelig statsråden at dette er en god prioritering, eller vil statsråden støtte SV i å redusere aksjerabatten og heller bruke mer av de pengene på barn som utsettes for vold og overgrep?

Statsråd Solveig Horne [12:07:10]: Det er jo slik at dette er finansministerens ansvar. Men dette er et godt budsjett, et budsjett i vekst, så Norge får et bærekraftig velferdssamfunn.

Selv om vi bruker 700 mill. kr til aksjerabatt, har jeg nettopp vært inne på alt det arbeidet som regjeringen har gjort over denne fireårsperioden – og det som skal brukes for å bekjempe vold og overgrep neste år. Noe av det viktigste vi kan gjøre for å bekjempe vold og overgrep mot barn, er å forebygge. Derfor er det viktig at vi nå bruker over 1 mrd. kr på helsestasjoner, over 130 mill. kr på familieverntjenesten og 200 mill. kr til tidlig innsats og forebygging ute i kommunene. Dette kommer i tillegg til de 584 mill. kr som vi skal bruke neste år på å bekjempe vold og overgrep mot barn, til tiltak i opptrapplingsplanen.

Dette er et budsjett der vi viser våre prioriteringer, som representanten var inne på, men det viser også at denne regjeringen, i motsetning til andre regjeringer, virkelig prioriterer arbeidet med å bekjempe vold og overgrep mot barn.

Spørsmål 8

«Ved flere norske sykehus pågår det forskning der pasienter har fått tilbud om naltrexon til erstatning for annen LAR-medisin. Publiserte resultater er lovende. Slike studier er det viktig å videreføre og utvide med tanke på å utvikle og forbedre LAR for de tyngste opiatavhengige brukerne.

Vil statsråden legge til rette for at slike forskningsprosjekter kan videreføres og utvides, og vurderes bruk av naltrexon i LAR-behandling i den pågående revideringen av de nasjonale retningslinjene?»

Presidenten: Dette spørsmålet er trukket tilbake.

Spørsmål 9

Julia Wong (A) [12:08:30]: «I statsbudsjett for 2018 ser det ut til at bevilgninger til tiltak for å bedre studenters psykiske helse er flyttet til rusmiddelforebyggende tiltak.

Mener statsråden arbeid med studenters psykiske helse hovedsakelig handler om rusmiddelforebygging?»

Statsråd Bent Høie [12:08:46]: Nei, arbeidet med studentenes psykiske helse handler selvsagt om mye mer enn rusmiddelforebygging.

I statsbudsjettet for 2018 foreslås det å opprette en egen tilskuddsordning til rusmiddelforebyggende innsats rettet inn mot studenter og studiesteder i regi av bl.a. studentsamskipnader og studentorganisasjoner. Ved å kunngjøre ordningene med et felles regelverk vil søknadsprosessen bli enklere for studentsamskipnader, læringsinstitusjoner og studentorganisasjoner, samtidig som tilskuddsforvaltningen blir mer effektiv.

Det er viktig å understreke at dette er en samordning av to tilskuddsordninger som fortsatt skal ha to formål: Det ene er å styrke studentenes psykiske helse, og det andre er å forebygge problemer knyttet til rusmiddelbruk. Derfor vil tiltak som omhandler studenters psykiske helse, fortsatt kunne søke støtte over ordningen, også uten at tiltaket omhandler rusforebyggende arbeid. Og omvendt vil tiltak som er rusforebyggende, kunne få støtte uten å omhandle studentenes psykiske helse. For tiltak som treffer begge formålene, vil det kunne være aktuelt å gi støtte fra begge tilskuddsposter samtidig.

Julia Wong (A) [12:10:04]: Jeg takker for svaret, og det er iallfall litt betryggende å høre at det fortsatt er fokus på andre tiltak. For i forrige Studentenes helse- og trivselsundersøkelse, fra 2014, avdekket det at én av fem sliter med alvorlige symptomplager. Dette er dobbelt så høyt som i befolkningen for øvrig i samme aldersgruppe. Av disse er det kun én av tre som har søkt hjelp, og det trengs lavterskeltilbud. Et godt initiativ som kan nevnes, er studentorganisasjonen ved UiS, som nå lanserer Studenttelefonen, hvor man kan ringe inn og få hjelp til de spørsmålene man måtte trenge hjelp til. Og i årets statsbudsjett la Arbeiderpartiet inn tre ganger mer enn regjeringen til arbeid til studenters psykiske helse, og det var uten rusmiddelforebyggende

tiltak. Mener statsråden at bevilningene i neste års statsbudsjett er nok for tiltaket, når vi vet omfanget?

Statsråd Bent Høie [12:10:52]: Det er sann at en alltid har ønske om å finne rom for mer når en jobber med helse. Det vil være et uendelig ønske. Men jeg mener at regjeringen har klart nettopp å prioritere og styrke arbeidet innen psykisk helse, både mot studenter og i befolkningen generelt. Vi har fått en kraftig økning i antall psykologer i kommunene, vi har hatt en kraftig økning i utbyggingen av helsestasjons- og skolehelsetjenesten for elever i grunnskolen og videregående skole, samtidig som vi også har styrket det psykiske helse tilbudet i sykehusene. Det er viktig. Det er også viktig at vi blir bedre på å forebygge – eller å skape god psykisk helse – gjennom folkehelsearbeidet, og det er en av årsakene til at vi nå samlet sett har en bevilgning på 70 mill. kr til et folkehelseprogram i regi av kommunene nettopp rettet mot barn og ungdoms psykiske helse.

Julia Wong (A) [12:11:56]: Jeg takker igjen for svaret. I potten som er for neste år, 2018, er det satt av 10 mill. kr som det kan søkes om fra bl.a. studentskipnadene. Meg bekjent er de 5 mill. kr fra årets budsjett ikke utlyst ennå. Dette er noe bl.a. Norsk studentorganisasjon har stilt seg undrende til. Mitt oppfølgingsspørsmål blir derfor om de 5 mill. kr som er lagt inn, er nye midler, eller om det er midler som er overført fra budsjettet for i år.

Statsråd Bent Høie [12:12:29]: Jeg er ikke kjent med at ikke midlene på årets budsjett er lyst ut, og det er jo sann at en bevilger nye penger for hvert år. De pengene som ligger inne i neste års budsjett, er ikke en økning i forhold til årets budsjett. Det er vel om lag på samme nivå som årets budsjett.

Spørsmål 10

Jan Böhler (A) [12:13:17]: Jeg tillater meg å stille følgende spørsmål til innvandrings- og integreringsministeren:

«I filmen Hva vil folk si og NRKs reportasjer om barn fra Norge på koranskoler i Somalia er det blitt vist at utsending av barn til familiens opprinnelsesland er et redskap for sterk sosial kontroll som hindrer god integrering. I rapporten Transnasjonal oppvekst fra Institutt for samfunnsforskning framgår det at et stort antall barn sendes på lengre utenlandsopphold, særlig i Somalia, Irak og Pakistan.

Hvilke tiltak vil statsråden sette inn for å ta vare på disse barnas rett til en trygg oppvekst i Norge?»

Statsråd Sylvi Listhaug [12:13:57]: Jeg vil starte med å takke representanten Böhler for spørsmålet. Dette er en meget viktig problemstilling. Dette er i realiteten et uttrykk for at vi ikke lykkes godt nok med integreringen i Norge.

Det er viktig at de som kommer til Norge og får opphold, innretter seg etter de verdiene, lovene og reglene som gjelder her. Det er essensielt at alle barn og unge i Norge får leve i frihet til å ta egne valg.

Vi er kjent med den problemstillingen at barn sendes på oppdragelsesreise til foreldrenes opprinnelsesland når foreldrene synes de har blitt for norske, eller når barna har kommet inn i et rus- eller kriminalitetsmiljø. Regjeringen er svært opptatt av at disse barna, som alle andre barn i Norge, skal ha en trygg oppvekst. I den nye handlingsplanen mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, «Retten til å bestemme over eget liv», som ble lansert i mars i år, er det 28 grep som skal følges opp, deriblant flere for å bedre kunnskapen i førstelinjen om hvordan de skal hjelpe barn og unge i slike situasjoner.

Lærere møter de unge svært mye og har en unik mulighet til å oppdage at noe ikke er som det skal. Det er også lærere som kan oppdage at eleven forsvinner fra skolen. Jeg mener det er viktig å styrke kunnskapen blant lærere om disse spørsmålene, og det er også viktig at lærerne tør å si fra til riktige instanser dersom de mistenker at eleven ikke har det bra hjemme, eller står i fare for å kunne bli sendt til hjemlandet. Handlingsplanen legger også opp til at skolen avholder oppfølgingssamtaler for elever som skal flytte til utlandet uten sine foreldre.

Jeg mener det er viktig å bekjempe berøringsangsten som mange fagfolk som møter disse unge, føler på i møte med disse problemstillingene. Vi vil samarbeide tett med Kunnskapsdepartementet og flere andre departementer om dette framover. Jeg vil også nevne at vi har minoritetsrådgivere på de mest utsatte skolene, som barna og ungdommene kan ta kontakt med. Vi finansierer Røde Kors-telefonen for tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, som barn og ungdom kan ringe inn til og få råd og veiledning om hva de bør gjøre.

Det viktigste er å hindre at barn og unge blir sendt ut av Norge. Når de først er sendt ut av landet, har vi langt færre virkemidler vi kan ta i bruk. Imidlertid har vi fire integreringsrådgivere ved utenriksstasjonene der disse problemene er størst. Utenriktjenesten hjelper 10–15 norske ungdommer hjem til Norge hvert år.

Andre viktige tiltak i handlingsplanen er bl.a. å forbedre retningslinjene om etterlatte barn i utlandet. Det er behov for å revidere disse retningslinjene i tråd med dagens regelverk og rutiner. De reviderte retningslinjene skal også omtale hvordan norske myndigheter kan

forebygge at barn etterlates i utlandet. Det eksisterer også et eget bo- og støttetilbud til ungdom som må flykte fra familien fordi de utsettes for sterkt press om f.eks. tvangsekteskap. Dette bo- og støttetilbudet kan også benyttes av ungdom som må flykte fra familien på grunn av trusler om å bli sendt ut av landet på oppdragelsesreise.

Jeg mener vi må jobbe videre for å se hva mer som kan gjøres for å forhindre at barn sendes ut av Norge til opphold som er direkte skadelig for integreringen, og vil invitere til samarbeid om dette.

Jan Böhler (A) [12:17:05]: Tusen takk for svaret. Det var et fyldig svar, som hadde viktige poenger. Jeg vil gjerne følge opp med å si at ofte blir det sagt at vi ikke har noen redskaper når de først er sendt til utlandet, osv. Men vi må være klar over at når disse barna kommer tilbake til Norge – det får jeg høre fra bydelene, og jeg kjenner også til eksempler selv – blir de ofte Nav-klienter resten av livet. De har mistet venner, de har mistet det de var i gang med når det gjelder integrering, de har kanskje mistet kjæresten – mistet mye av livet sitt – og mistet språket hvis de har vært borte i flere år. Det er veldig alvorlige skjebner disse barna utsettes for, så vi må strekke oss lenger, synes jeg, når det gjelder tiltak.

Så jeg vil spørre om tre nye typer tiltak, som ikke var nevnt. Det ene gjelder å få en samlet oversikt nasjonalt – fra fylkeskommunene, fra Nav eller fra dem som registrerer dette – over hvor mange dette gjelder, og få den ut til ambassadene, slik at ambassadene i større grad kan følge opp hvordan det går med disse barna, hva slags skoler de går på, og hvordan deres skjebne er, for det er nok mange de ikke vet om.

Statsråd Sylvi Listhaug [12:18:14]: Jeg mener det er et konstruktivt innspill, at vi må prøve å få en slik oversikt, selv om jeg selvfølgelig ser at det kan være noen utfordringer knyttet til det. Men det å vite omfanget er utrolig viktig, så jeg skal ta det med meg og undersøke hva som er mulig, og hvordan man eventuelt kan innhente det.

Jeg er helt enig med representanten Böhler i at når man kommer til Norge etter flere år i et annet land, der man kanskje også har mistet språket, gjør det resten av livet i Norge ganske vanskelig. Vi hadde møte med bl.a. Oslo kommune om utfordringene på de videregående skolene i enkelte bydeler, og de pekte også på at noen av de personene som kommer tilbake, skal inn i et ordinært undervisningsløp og har små forutsetninger for å lykkes med det. Derfor er jeg helt enig i at vi er nødt til å gjøre mer. Jeg vil derfor nå samarbeide med flere departementer for å prøve å finne nye veier å bekjempe dette fenomenet på.

Jan Böhler (A) [12:19:18]: Da den fungerende innvandrings- og integreringsministeren kommenterte oppslag om dette i Dagsrevyen i mai, varslet han sterke tiltak fra regjeringen. Jeg skulle ønske det innebærer at man da kommer med flere sterke tiltak, og jeg nevner et par punkter til.

Det ene gjelder etterforskning for frihetsberøvelse. Jeg mener at hvis man f.eks. så filmen «Hva vil folk si» og den historien som ble skildret der, så man at det var en frihetsberøvelse, en kidnapping. Det er jo det som er tilfellet mange ganger, tror jeg, at barna er sendt f.eks. på sommerferie uten å vite at de skal bli i det landet, og at det ofte ligger bl.a. arrangerte ekteskap bak, under sterkt press, eller at de har blitt for integrert her i Norge, og at man skal få dem inn i en annen kultur. Så jeg mener at etterforskning for frihetsberøvelse bør være et viktig spor, og at man ikke kan skjule seg bak foreldrenes rett, for de har også en opplæringsplikt, en plikt til å sørge for at barna får en forsvarlig opplæring, som mange av disse barna ikke får.

Det siste jeg vil spørre om, gjelder nødpass – om ambassadene kan utstede nødpass uten foreldrenes samtykke for å få disse barna tilbake.

Statsråd Sylvi Listhaug [12:20:29]: Det er jo ungdommer som vi bringer tilbake til Norge etter at de har blitt etterlatt der ute, så det håndteres ved ambassadene i dag. Som sagt er det 10–15 eksempler på det, og de fleste av dem vil vel være i en situasjon der de har rømt fra foreldrene, altså at de kommer seg til Norge mot foreldrenes vilje.

Jeg er helt enig i at det representanten nevner som et eksempel på etterforskningsiden, er et spor å forfølge. Jeg mener vi også må se på en del av de avtalene som inngås med foreldre, om at de ikke skal sende barna ut. Vi har fått noen indikasjoner på at en del av disse avtalene ikke er verdt papiret de er skrevet på. Spørsmålet er da om vi – ved at man bruker den type avtaler – egentlig gir disse ungdommene en falsk trygghet. Det mener jeg at norske myndigheter ikke skal gjøre.

Så vi jobber langs flere spor og kommer til å prioritere denne saken framover. Det er mange departementer som er involvert, men jeg holder i trådene.

Spørsmål 11

Une Bastholm (MDG) [12:21:47]: «I svaret på mitt skriftlige spørsmål om en 11-åring fra Dokka som må vente i Kabul mens asylsaken avklares, svarer statsråden at hun ikke griper inn i enkeltsaker. Spørsmålet handlet imidlertid ikke om rettssaken, men om ivaretagelse av barnets beste i saker hvor staten er den som anker, og dermed setter barnets liv på vent.

Hvorfor kan ikke et barn som venter på endelig avklaring, fortsette utdanningen sin i Norge imens, og hva gjør regjeringen for å sikre barnets beste i slike tilfeller?»

Statsråd Sylvi Listhaug [12:22:17]: La meg innledningsvis understreke at etter utlendingsloven er verken jeg eller Justis- og beredskapsdepartementet involvert i avgjørelsen av enkeltsaker, med mindre saken gjelder hensynet til grunnleggende nasjonale interesser eller utenrikspolitiske hensyn. Utlendinger som søker asyl, har som en klar hovedregel rett til å oppholde seg i Norge inntil asylsaken er endelig avgjort av klageinstansen Utlendingsnemnda. Dersom nemndas vedtak er avslag, plikter utlendingen, også barnefamilier, å forlate Norge.

Jeg mener det vil være uheldig både for det norske samfunnet, men også for den enkelte asylsøker, dersom oppholdet i Norge kan trenes gjennom langvarige rettsprosedyrer. Når to instanser, UDI og UNE, har lagt til grunn at asylsøkeren ikke har grunnlag for opphold i Norge, bør som hovedregel ikke oppholdet og ventetiden her forlenges ytterligere. UNE skal på anmodning vurdere om en utlending likevel kan oppholde seg i Norge inntil domstolen har ferdigbehandlet saken ved eventuelt å gi utsatt iverksetting av avslagsvedtaket. I henhold til eget regelverk har UNE i noen saker også plikt til å gi utsatt iverksetting dersom det framkommer nye opplysninger som tilsier at saken bør vurderes på nytt. Utlendinger kan også begjære domstolen om midlertidig forføyning og gjennom kjennelse få rett til å oppholde seg i landet inntil den aktuelle domstolen har avgjort saken.

Jeg har tiltro til at den enkeltes rettssikkerhet er godt ivarettatt, herunder både vurderingen av fare for forfølgelse og hensynet til barnets beste, når en asylsøknad først er vurdert i to instanser og både UNE og domstolen vurderer at det ikke er grunnlag for at utlendingen skal bli værende i Norge i påvente av rettssaken.

Une Bastholm (MDG) [12:24:05]: Dette gjelder et godt integrert tvangsutsendt barn med en uavklart asylsak, fordi staten ved Utlendingsnemnda har anket for å få avklart en usikkerhet, som vel egentlig er politisk, men som retten må avklare fordi vi politikere ikke er i stand til å sette den grensen mellom vekting av barnets beste – som oppholdstid i landet eller andre ting som kan gi grunnlag for varig opphold – mot det en kaller innvandringsregulerende hensyn.

Jeg minner om at dette er en sak hvor jeg tilfeldigvis vet at familien både har søkt om utsatt iverksettelse og om midlertidig opphold for at barnet skal kunne fortsette utdannelsen i Norge mens staten bestemmer seg for hva vi mener skal være loven vår. Mener ikke statsråden at Norge har et ansvar for hvordan et barn – som kan ende opp med å få opphold i Norge – får ivarettatt

sine menneskerettigheter generelt og barnerettigheter spesielt, mens familien venter på en endelig avgjørelse i det norske rettsvesenet?

Statsråd Sylvi Listhaug [12:25:04]: Jeg har tiltro til at UDI og UNE gjør de vurderingene som er riktig i de enkelte sakene. Vi har et regelverk som jeg mener er godt, og som det er grunn til å følge. At en er godt integrert, er ikke et utgangspunkt for å få opphold i Norge. Det handler om hvorvidt en har krav på beskyttelse, og det er grunnlaget for behandlingen av disse sakene.

Jeg mener at vi har en god saksbehandling i Norge. Vi er vel blant de land i verden som har de beste systemene, og det er jeg veldig godt fornøyd med.

Une Bastholm (MDG) [12:25:43]: Jeg minner om at i denne saken gjelder ikke spørsmålet mitt selve rettssaken og oppholdsgrunnlaget til barnet, men hvordan vi som samfunn skal ivareta barns beste i en situasjon hvor vårt rettsvesen har behov for å få avklart hvordan man skal vekte ulike hensyn.

Utlendingsnemnda er veldig tydelig i denne saken på at grunnen til at de ønsker å anke den til Høyesterett, er at to ganske like saker har blitt vurdert ulikt. Greit nok. Men jeg minner om at i denne saken har barnets familie vunnet sakene både i tingretten og i lagmannsretten, mens det er staten som fortsetter å anke. Det betyr at 11-åringen fra Dokka kan bli sittende tre år til sammen i Kabul og til slutt ende opp med å ha oppholdstillatelse i Norge, fordi det er det vi bestemmer oss for at vi skal mene prinsipielt i denne typen saker i Norge.

Da blir spørsmålet mitt til slutt om ikke innvandrings- og integreringsministeren mener at vi også prinsipielt kan ta stilling til, i denne typen saker, om ikke barnets beste også skal kunne ivaretas såpass sterkt at det kan være i Norge mens saken pågår.

Statsråd Sylvi Listhaug [12:26:51]: Jeg mener vi har et godt regelverk i Norge, og at utlendingsmyndighetene er de rette til å vurdere de enkelte sakene. Jeg er veldig opptatt av at når man får avslag og det er grunnlag for å sende personer ut, ja, så skal de sendes ut, uansett hvem det måtte være. Det handler om rettferdighet i systemet. At de som får avslag, blir returnert, er en del av det å ha et strengt og rettferdig system. Derfor mener jeg at dette er noe vi må fortsette med, og så skal vi ta godt vare på dem som får opphold og skal bli, og integrere dem på en god måte.

Presidenten: For neste spørsmål må vi stokke om litt på rekkefølgen fordi vi mangler statsråd Søviknes. Så vi går videre til spørsmål 14 fra representanten Liv Signe Navarsete til justis- og beredskapsminister Per-Willy Amundsen. Vi venter på Søviknes.

Spørsmål 14

Liv Signe Navarsete (Sp) [12:28:00]: Eg tillèt meg å stille følgjande spørsmål til justis- og beredskapsministeren:

«Vik fengsel har fått pålegg frå Arbeidstilsynet om å rive ei gamal brakke som vert nytta til kontor og butikk i fengselet, innan 31. desember 2017, då ho ikkje oppfyller HMS-krava og brannforskriftene. Vik kommune har stilt nytt areal til rådvelde, men Kriminalomsorgsdirektoratet vil ha mellombelse løysingar.

Vil statsråden syte for at brakka vert erstatta med nye lokale heller enn å bruke millionar på mellombelse tiltak, og at dette skjer utan at ein reduserer allereie tronge areal til lufting og aktivitetar for dei innsette?»

Statsråd Per-Willy Amundsen [12:28:41]: Kriminalomsorgen har et stort vedlikeholdsetterslep og har derfor utfordringer både med vedlikehold og investeringsbehov. Det stiller krav til streng prioritering både for Kriminalomsorgsdirektoratet og for Justis- og beredskapsdepartementet innenfor den økonomiske rammen. Justis- og beredskapsdepartementet har gitt Kriminalomsorgsdirektoratet i oppdrag å utarbeide en konseptvalgutredning for straffegjennomføringskapasitet på Vestlandet. Arbeidet med denne forventes å starte opp i inneværende år, den vil omfatte fylkene Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane samt Møre og Romsdal.

Arbeidstilsynet har, som representanten Liv Signe Navarsete påpeker, gitt Vik fengsel frist til 31. desember i år for å avvikle bruk av eksisterende lokaler som ikke oppfyller offentlige krav. Statsbygg jobber aktivt med erstatningslokaler i form av nye brakker på egnet sted innenfor Vik fengsels eksisterende eiendom. Kriminalomsorgsdirektoratet forventer at dette kommer på plass i løpet av 2017, til erstatning for dagens lokaler, som ikke er tilfredsstillende. Etablering av nye permanente lokaler vil kreve nytt tomteareal. Beslutning om oppkjøp av nytt areal til Vik fengsel må ses i sammenheng med arbeidet med konseptvalgutredningen for straffegjennomføringskapasitet på Vestlandet. Når konseptvalgutredningen er gjennomført, skal den kvalitetssikres innenfor regelverket som gjelder for store statlige investeringer. Regjeringen vil komme tilbake til prioritering av tiltak på Vestlandet, bevilgningsbehov og fremdrift. Det gjøres naturlig nok i forbindelse med de årlige budsjettprosessene.

Liv Signe Navarsete (Sp) [12:31:12]: Eg takkar for svaret. Det er fire år sidan Arbeidstilsynet gav det første pålegget, det kom i 2013, og ein har sagt at det vert vedteke dagbøter som vil utgiere 720 000 kr per år dersom ein ikkje no gjer utbetringar. Så langt har leiinga prøvt å

stanse desse med den grunngevinga at ein arbeider med å finne løysingar. Leiinga har òg gong på gong peika på at ein ikkje har plass til erstatningsbygg som bygger ned eit altfor lite uteareal. Det vil gå ut over dei innsette sine moglegheiter for aktivisering og lufting. Og Vik kommune har stilt til disposisjon ferdig regulert område aust for fengselet.

Viss desse utfordringane hadde vore i andre, sentrale delar av landet, ville dei ha vore løyste på den beste måten i 2013, men med politikken til denne regjeringa er det grunn til å frykte at kriminalomsorga i framtida berre skal drivast i sentrale strøk. Ein har lenge trenert desse planane om å utvide fengselet med 30 nye lukka plassar.

Eg spør igjen: Korleis vil me få ei konkret framdrift som løysar denne utfordringa?

Statsråd Per-Willy Amundsen [12:32:20]: Jeg kjenner meg overhodet ikke igjen i representantens beskrivelse av regjeringens politikk – snarere tvert imot. Når vi nå er tydelige på at vi skal få på plass en konseptvalgutredning for kriminalomsorgen på Vestlandet, er det nettopp for å ivareta de delene av landet og sørge for at vi har god soningskapasitet og gode soningsforhold også der. På samme måte er man i gang med tilsvarende konseptvalgutredning for Østlandet. Fra regjeringens side er dette noe vi i høyeste grad tar på alvor, men vi må se disse forholdene i sammenheng. Mye av kapasiteten som eksisterer i dag, er gammel og bør ses i den sammenheng. Det er viktig å få på plass gode fasiliteter for fremtiden. Da må vi se det i sammenheng, og det gjør vi gjennom vårt arbeid.

Liv Signe Navarsete (Sp) [12:33:24]: Eg takkar igjen for svaret, som ikkje gav særleg mykje meir informasjon.

I dag er det 431 ledige plassar i norske fengsel. Noreg kjøper 242 plassar i Nederland. Pris per soningsdøger i Nederland er 3 300 kr, medan han er ca. 2 000 kr i Noreg. Dette er ein politikk som ein òg må sjå i samanheng med utviklinga av soningsplassar – ikkje minst ved fengsel i distriktsområde, som Vik kommune – og ein politikk som fører til at fleire og fleire fengsel vert forsømde i Noreg. Det vert ikkje oppjustert, ein får ikkje utvide på dei plassane ein ynskjer. I staden brukar ein unødvendig mykje pengar på å kjøpe fengselsplassar i utlandet.

Vil regjeringa no endre denne politikken og sikre at me har gode soningsplassar i Noreg til våre innsette, noko som òg fører til arbeidsplassar lokalt?

Statsråd Per-Willy Amundsen [12:34:28]: I beste fall kan ikke den beskrivelsen representanten gir av regjeringens politikk på dette området, beskrives som annet enn litt spesiell i den forstand at det er det stikk motsatte vi har gjort. Med denne regjeringen har vi klart å av-

vikle soningskøen. Da denne regjeringen tiltrådte, var det ca. 1 200 i soningskø i Norge. Det gjeldende tall per nå er ca. 157. Soningskøen er dermed avviklet. Det er ikke minst på bakgrunn av at vi opprettet den kapasiteten vi fikk i Nederland, noe som da også har gitt oss et rom for å renovere og gjøre opprustninger av eksisterende kapasitet, som ellers ville ha vært umulig uten at fengselskøen økte ytterligere.

Er det et område hvor det er svært liten grunn for opposisjonen til å kritisere regjeringen, må det i særdeleshet være dette området. Det handler om at vi i høyeste grad har levert. Vi har avviklet soningskøen, og det er nettopp fordi vi har benyttet oss av midlertidige plasser i Nederland.

Presidenten: Vi går da tilbake til spørsmål 12, fra representanten Arne Nævra til olje- og energiministeren.

Spørsmål 12

Arne Nævra (SV) [12:35:52]: «Per i dag er det ingen havner som tilbyr landstrøm til store cruiseskip. Norge bør ta en lederrolle i dette arbeidet, med stor cruisetrafikk og ambisjoner for en grønn skipsfart og reduserte utslipp av klimagasser og luftforurensning.

Vil regjeringen sørge for at det blir tilstrekkelig støtte fra Enova til å gjennomføre utbygging av landstrøm til alle skip i alle viktige turisthavner?»

Statsråd Terje Søviknes [12:36:23]: Regjeringen er opptatt av å legge til rette for landstrøm i flere norske havner. Det kan både gi reduserte klimagassutslipp og bedre luftkvaliteten lokalt.

Enova er, som spørsmålsstilleren er inne på, vårt sentrale verktøy i satsingen for å redusere norske klimagassutslipp og utvikle framtidens energisystem. Derfor er Enova styrket gjennom de siste årene, og i 2018 er forelått bevilgning på hele 2,7 mrd. kr.

Det har de siste årene vært en stor satsing på landstrøm fra Enovas side. For få år siden var det kun enkelte havner som hadde landstrøm tilgjengelig, men siden 2016 har Enova gjennomført fire runder og tildelt over 340 mill. kr i støtte til totalt 50 landstrømsprosjekt. Enovas støtte har vært utformet som konkurranser – for prosjekt med størst potensial for klimagassutslippskutt og med en innretning som gjør at man får størst klimagassutslippskutt per støttekrone. Jeg mener det er en viktig tilnærming. Når vi bruker skattebetalernes penger på denne typen tiltak, er det viktig at vi får størst mulig effekt, og det er i dette tilfellet størst mulig kutt i klimagassutslippene. Da bygger man først landstrøm der man har størst brukstid og størst effekt i forhold til støttebe-
løp.

Når det kommer til cruisetrafikken, er det særegne der at man krever særlig høy effekt for å kunne koble cruiseskip til strømnettet, så i tillegg til selve koblingen er det viktig å ha tilstrekkelig med strøm. Det betyr at man ofte får høye infrastrukturkostnader. Kostnadene øker ved selve landstrømanlegget. I tillegg må selvfølgelig rederiene gjøre sine ombygginger for eventuelt å kunne koble skipene til landstrøm. Dyre landanlegg kombinert med lav brukstid for en del cruisehavner – spesielt i sommersesongen og ikke resten av året – har gjort at foreløpig har ikke disse cruisehavnene nådd opp i konkurransen om Enova-støtte.

Det skjer imidlertid mye spennende i maritim sektor. Vi har lang tradisjon i Norge for å ligge i front når det gjelder avansert teknologi. Og som det blir pekt på her fra spørsmålsstilleren, vil grønn skipsfart også etter hvert måtte omfatte cruisenæringen.

Enova kommer til å fortsette sin satsing. Regjeringen legger til rette for større aktivitet gjennom Enova nok en gang med de bevilgninger som nå foreligger, og jeg håper at det også vil komme gode prosjekt framover som vil komme cruisenæringen til gode.

Arne Nævra (SV) [12:39:21]: Jeg takker statsråden for svaret. Det var vel omtrent som ventet.

Bare for å illustrere omfanget: Det er nå nesten 700 000 cruiseturister i norske fjorder årlig, over 300 000 bare i Geiranger. En cruiseturist er den mest forurensende av alle turister – bare med hensyn til CO₂ er det over tre ganger så mye utslipp per passasjerkilometer som ved bruk av privatbil. For virkelig å ta tak i dette utslippet til luft og fjerne den kolossale forurensingen som disse skipene fører til i norske fjorder, er den eneste løsningen – slik vi ser det – på lang sikt å få landstrøm under oppholdet, noe SV har tatt opp flere ganger.

Til Enova har det kommet søknader om støtte til landstrøm for cruiseskip bl.a. fra Bergen, men Enova sier selv at de ikke har midler til å støtte slike store prosjekter, kun en rekke mindre, akkurat som statsråden for så vidt sa. Vil statsråden øke denne potten hos Enova for å sikre at havnene faktisk kan gjøre nødvendige infrastrukturendringer for å tilrettelegge for landstrøm også for større skip som cruiseskip?

Statsråd Terje Søviknes [12:40:29]: Nå er det slik at fra regjeringens side styrer vi Enova gjennom en arbeidsavtale mellom Olje- og energidepartementet og Enova. Det er viktig for å få maksimal utnyttelse av de midlene som blir stilt til rådighet, i form av både utslippskutt og utvikling av ny teknologi, at Enova har stor frihet til selv å utvikle og prioritere mellom de programmene de skal presentere for industrien, mellom de teknologiene som skal utvikles. Vi er ikke inne fra regjeringens side, fra Olje- og energidepartementets side, og

spesifikt bestemmer ulike deler av budsjettet til Enova. Vi gir en ramme, basert på det Stortinget bevilger i statsbudsjettene.

Når det er sagt, er dette et tema som jeg vet det er nær kontakt mellom en rekke cruisehavner og Enova om, og den dialogen vil nok fortsette.

Arne Nævra (SV) [12:41:27]: Jeg takker statsråden for svaret.

Bare for å si litt om framtidsutsiktene her: Det lønner seg å være i forkant av utviklingen. Antallet cruiseturister er også ventet å doble seg innen 20 år, ifølge beregninger fra TØI. Klimagassutslippene fra skipene er betydelige.

EU-direktivet om infrastruktur pålegger alle viktige havner i Europa å ha landstrøm innen 2025. Hvis ministeren mener dette ikke er mulig for Enova å støtte, hvem mener han da skal tilrettelegge for disse nødvendige investeringene? Er det andre departementer dette hører inn under? Vil han oppfordre Samferdselsdepartementet til å ta ansvar for å tilrettelegge for større landstrømprosjekter dersom dette er for store prosjekter for Enova?

Statsråd Terje Søviknes [12:42:12]: Enova er vårt viktigste virkemiddel også når det gjelder landstrøm til cruisehavnene. Det er et arbeid som må pågå kontinuerlig her, og jeg vil oppfordre de havnene som har cruiseanløp, til å samordne seg og samarbeide for å få fram en strategi for hvordan dette kan utvikles i Norge. Vi må nok også kikke utenfor landets grenser, for skal man få økonomi i dette og få de tilstrekkelige utslippskuttene vi ønsker, er vi også avhengig av at det er tilsvarende anlegg i andre europeiske havner som de samme cruiseskipene anløper. I første fase vil jeg tro at det vil være mest aktuelt å installere landstrøm der man har snu-havner, og der det er rederi som har faste ruter mellom europeiske havner, slik at vi kan få størst mulig effekt.

Det er også en mulighet for lokale myndigheter, kommunene, havnevesenet til å gå inn med økonomisk støtte også fra deres side for å få ned det støttebeløpet som trengs fra staten, for lokale myndigheter har også et ansvar for lokal forurensing, som deler av dette problemet dreier seg om.

Spørsmål 13

Maria-Karine Aasen-Svensrud (A) [12:43:39]: «God rehabilitering og innhold i soningen forebygger kriminalitet. En viktig del av rehabiliteringen er kontakt med familie og barn. Derfor har vi lenge hatt nærhetsprinsippet som en kjøreregul for hvordan vi som samfunn tilrettelegger soningsforholdene og muliggjør rehabi-

tering av innsatte i våre fengsler. Soningen skal foregå nærmest mulig den innsattes lokalsamfunn og familie. Dette har vært et godt og viktig prinsipp, som blant annet gjør tilbakeføring til samfunnet og rehabilitering enklere. Noe som igjen minsker risikoen for gjentagende kriminalitet.

Mener statsråden at nærhetsprinsippet ivaretas ved soning i nederlandsk fengsel?»

Statsråd Per-Willy Amundsen [12:44:18]: Nærhetsprinsippet er et viktig prinsipp i kriminalomsorgens arbeid og en viktig føring når det gjelder plassering av innsatte. Det er langt fra Norge til Norgerhaven fengsel i Nederland, men også i Norge er det lange avstander. Og uavhengig av om man soner straffen i et fengsel i Norge eller i Nederland, er det sånn at ulike hensyn kan komme i konflikt med nærhetsprinsippet og i visse tilfeller må gå foran. I en situasjon hvor det er mangel på straffegjennomføringskapasitet, vil nærhetsprinsippet måtte vike for hensynet til at straffegjennomføring skal påbegynnes så snart som mulig etter rettskraftig dom.

Jeg minner om at fengselet i Nederland ble opprettet som et midlertidig tiltak for å avhjelpe et stort behov for fengselsplasser med høyt sikkerhetsnivå. Lang soningskø og brudd på fristen for overføring fra politiarrest til varetekt har lenge vært en utfordring. Siden opprettelsen av fengselet er soningskøene så å si avviklet, og vi har ikke lenger oversittere i varetekt på grunn av mangel på fengselsplass.

Jeg vil også gjøre representanten oppmerksom på at nesten 80 pst. av de innsatte i Norgerhaven fengsel er utenlandske statsborgere. For denne gruppen er det av mindre betydning hvor fengselsstraffen gjennomføres. De fleste av disse skal ikke tilbakeføres til det norske samfunnet. Mange av dem har ikke sin familie i Norge, men kanskje i et land som reelt sett, geografisk, ligger nærmere Nederland. Innsatte som skal tilbakeføres til det norske samfunnet, overføres til Norge så snart de innvilges permisjoner eller utganger fra fengsel. Det vil si at de gjennomfører bare en del av straffen i Nederland. Jeg minner videre om at ingen domfelte som mottar besøk av barn under 18 år, blir overført til Norgerhaven fengsel, med mindre de selv ønsker det. Det er også viktig å si at 64 pst. av de innsatte er overført frivillig. I forhold til innsatte i andre norske fengsler har de innsatte økt mulighet for telefonkontakt med venner og familie, og det er også muligheter for å benytte Skype. Det er godt tilrettelagt for besøk ved fengselet.

Til slutt vil jeg understreke at det i Norgerhaven fengsel jobbes aktivt med tiltak som skal gi de innsatte gode muligheter for tilbakeføring til samfunnet. God tilbakeføring til samfunnet og rehabilitering forutsetter mer enn bare nærhet til lokalsamfunn og familie.

Maria-Karine Aasen-Svensrud (A) [12:47:22]: Ved soning i Nederland har det blitt lagt en rekke kriterier til grunn. Disse vises det også til i regjeringens forslag til statsbudsjett. Blant annet nevnes det i forslaget, som statsråden var inne på, at soning i Nederland ikke skal omfatte innsatte som har krav på utdanning, eller innsatte som har jevnlig besøk av barn under 18 år. Erfaringene fra fengslene og kriminalomsorgens arbeid viser nettopp at innsatte over tid ved soning og gjennom rehabilitering kan oppleve å få bedre kontakt med familie, eller få et ønske om utdanning og arbeidstrening. Mener statsråden at en slik utvikling ikke er mulig, eller ikke er tilfellet, for innsatte som soner i Nederland?

Statsråd Per-Willy Amundsen [12:48:03]: Jeg oppfatter at den soningen vi har gjort tilgjengelig i Nederland, har løst mange av de utfordringene den forrige regjeringen etterlot seg til denne regjeringen. Vi overtok på et tidspunkt hvor ca. 1 200 sto i soningskø. Folk måtte altså vente for å få sonet sine dommer. Det er en uholdbar situasjon, og det er i hvert fall ikke til fordel for rehabilitering. Vi har klart å avvikle disse soningskøene. Vi har også gjennom vår bruk av Norgerhaven fengsel vært i stand til å pusse opp og renovere kapasitet vi har i Norge, og vi har unngått brudd på at folk sitter for lenge i varetekt.

Totalt sett har dette vært et viktig skritt for norsk kriminalomsorg. Det har satt oss i en langt bedre situasjon. Og jeg understreker nok engang at de fleste som soner i Nederland, er utenlandske statsborgere. Mange av dem skal overhodet ikke tilbake til Norge.

Maria-Karine Aasen-Svensrud (A) [12:49:09]: Jeg registrerer at statsråden ikke svarer på spørsmålet. Jeg håper han vil svare på dette:

I forslaget til statsbudsjett nevnes det at leieavtalen med Nederland skal løpe ut samtidig som det nye fengslet i Agder står klart. Vil statsråden garantere for at ordningen med utenlandssoning avsluttes når det nye fengslet i Agder står klart?

Statsråd Per-Willy Amundsen [12:49:26]: Vi har hele tiden lagt til grunn at Norgerhaven og de soningsutfordringene det løser for Norge, har vært av midlertidig karakter. Så langt er det ikke planlagt noen videreføring etter at fengslet i Agder står klart. Det vil bety en kjærkommen økning av soningskapasiteten i Norge – nytt, moderne, effektivt fengsel, som vil være svært godt tilrettelagt for soning. Jeg mener at vi på det tidspunktet må vurdere situasjonen, om det er behov for ytterligere forlenging av Norgerhaven. Per i dag ligger ikke det til grunn. Det er ikke regjeringens politikk. Det må vurderes fortløpende ut fra de kapasitetsbehovene vi måtte ha i kongeriket, men per i dag er ikke det et tema.

Presidenten: Spørsmål 14 er allerede besvart.

Spørsmål 15

Mani Hussaini (A) [12:50:33]: Jeg tillater meg å stille følgende spørsmål til kunnskapsministeren: «Statistisk sentralbyrås tall sier at andelen privatskoler har økt med 51,6 pst. de siste ti årene. Flere privatskoler har blitt opprettet mot vertskommunens vilje. Dette gjør det vanskeligere for lokalpolitikere å planlegge sitt eget skoletilbud.

Hva er det totale elevtallet ved de private barne- og ungdomsskolene, hvor mye har det økt siden endringene av privatskoleloven, og hvor mange av disse har blitt opprettet mot vertskommunens vilje?»

Statsråd Henrik Asheim [12:51:07]: Det store flertallet av elevene i Norge går i den offentlige skolen. Rundt 3,6 pst. av grunnskoleelevene går i private skoler. Også i fremtiden vil de aller fleste elevene gå i offentlig skole, og regjeringens viktigste jobb er å styrke nettopp den offentlige skolen.

Samtidig er friskolene viktige. De er alternativ og supplement til den offentlige skolen, og de bidrar til å sikre den enkeltes rett til å velge mellom forskjellige skoler. Offentlig finansierte friskoler kan også bidra til mangfold, utvikling og læring mellom skolene. Friskolene må drive etter lovfestede krav til innhold og kvalitet.

Den nye friskoleloven trådte i kraft for to år siden. Loven innebærer langt fra noe frislipp. Godkjenningsordningen er skjønnsmessig, og kun skoler som driver på et av lovens godkjenningsgrunnlag, kan godkjennes. I ny friskolelov er det føyd til to nye grunnlag. Det er videregående opplæring i yrkesfaglig utdanningsprogram, og det er særskilt profil, såkalte profilskoler.

Det følger av loven at godkjenning ikke skal gis dersom det vil føre til negative konsekvenser for vertskommunen. Vertskommunen har rett til å uttale seg før det gis godkjenning etter friskoleloven. Uttalelsen skal legges vekt på, men vertskommunen har ingen vetorett. Avgjørende er om vertskommunen kan begrunne og sannsynliggjøre at godkjenning vil ha negative følger for det offentlige skoletilbudet. Jeg peker på at dagens godkjenningsordning er en videreføring av den praksis som gjaldt under den tidligere privatskoleloven, som de rød-grønne selv styrte under. Jeg mener at regelverket har en rimelig balanse mellom hensynet til vertskommunen på den ene siden og hensynet til foreldre og unges mulighet til å velge mellom forskjellige skoler på den andre.

Så til svaret på det direkte spørsmålet fra representanten: I inneværende skoleår er det registrert totalt 21 616 elever fordelt på til sammen 228 private grunnskoler. Siden endringene i loven per 1. august 2015 er det

godkjent totalt 49 nye grunnskoler med til sammen 6 605 elevplasser. Jeg gjør oppmerksom på at de fleste av disse skolene er godkjent etter de godkjenningsgrunnlag som ble videreført fra tidligere lov. Til orientering er det godkjent 19 grunnskoler etter det nye profilskolegrunnlaget. Flesteparten av disse er ungdomsskoler med spesiell faglig oppmerksomhet på idrettsfag. Vertskommuner har siden 1. januar 2015 uttalt seg negativt til 11 av de 49 godkjenningene av nye grunnskoler.

Jeg og representanten Mani Hussaini er nok uenige i vårt syn på friskolenes betydning. Men det må unektelig være verdt å merke seg for ham at mye av den utviklingen han beskriver, er i like stor grad et resultat av politikken som denne regjeringen fører, som den hans egen regjering førte, ettersom det store flertallet er godkjent under det regelverket hans regjering selv laget. Forskjellen derimot er at jeg hele tiden har vært en forsvarer av friskolenes betydning for et mer mangfoldig skoletilbud.

Mani Hussaini (A) [12:54:08]: Jeg takker for svaret.

Noe av det fineste med landet vårt er at alle uansett bakgrunn kan møtes i fellesskolen, alle uansett bakgrunn kan få de samme mulighetene i fellesskolen. Enten en er barn av en direktør eller av en vaktmester, får en like muligheter til å lykkes. Vi vet at skoler må legges ned fordi det opprettes privatskoler. I Hordaland, f.eks., har vi sett flere av disse eksemplene: Barn får ikke like muligheter når det blir et større og større skille.

Spørsmålet mitt til statsråden er: Er regjeringen fornøyd med den utviklingen som har vært de fire siste årene, og hvor settes taket for hvor mange privatskoler vi skal ha?

Statsråd Henrik Asheim [12:54:59]: La meg begynne med å si at jeg er helt enig med representanten Hussaini i at noe av det flotte med Norge er at elevene går sammen på skolen, uavhengig av sosial bakgrunn. Det er også noe av grunnen til at vi over lang tid og med vekslende politisk flertall har hatt offentlig finansierte friskoler. Det vi da snakker om, er ikke rene private skoler som kan ta så høye utbytter eller skolepenger de vil, men de som får statsstøtte. Mot at de får statsstøtte, må de naturligvis også oppfylle en del veldig strenge krav. De kan ikke sortere elever, de kan ikke ta høye egenandeler, og de kan ikke undervise i hva de vil.

Når representanten viser til Hordaland, er det situasjonen som var under det regelverket den rød-grønne regjeringen selv laget. De skolene han viser til der, ble godkjent i henhold til den rød-grønne regjeringens friskolelov. Det vi har gjort, er ikke å liberalisere når det gjelder oppstart, støtte eller utbytte, men vi har sagt at

det er to nye kategorier som kan godkjennes. Det er yrkesfaglige skoler, og det er profilskoler.

Mani Hussaini (A) [12:56:00]: Når VG skriver at det er blitt en dobling i antall privatskoler under denne regjeringen, hadde jeg håpet at statsråden hadde gitt bedre svar.

Vi vet at flere privatskoler går ut over utdanningskvaliteten. Vi kan bare se til vårt naboland Sverige, hvor det har gått karakterinflasjon i skoler, og utdanningskvaliteten går ned. Jeg har ved veldig mange anledninger stilt spørsmål om man kan vise til land som har privatisert skolen og fått til bedre resultater. Målet med politikken må jo være å få til bedre resultater, og så kan vi legge bort de ideologiske skylappene. Da er spørsmålet til statsråden: Kan han vise til et land som har privatisert skolen og fått bedre resultater for elevene?

Statsråd Henrik Asheim [12:56:49]: Det finnes veldig mange forskjellige land som har forskjellig politikk på dette. Det som har vært viktig for oss, er å ha en friskolelov som gjør at man får offentlig finansierte friskoler, ikke bare private skoler for dem som har god råd.

For bare å ta noen tall: Under Stoltenberg-regjeringen ble det godkjent 96 grunnskoler og 20 videregående skoler. Under Solberg-regjeringen er det godkjent 98 grunnskoler og 12 videregående skoler. Enten varsler representanten Hussaini nå en helt ny friskolepolitikk fra Arbeiderpartiet, hvor man skal sette et eller annet tak eller gi vetorett til kommunene, eller noe lignende – eller så er det slik at dette er en utvikling som kommer av at noen har en god idé og starter noe nytt.

Jeg mener det er rart hvis vi skal stå i denne sal og ikke også se det viktige supplementet som friskolene er til den offentlige skolen. Men det forutsetter naturligvis at de er nettopp det, et supplement, og at det ikke er et frislipp. Det har vi vært veldig strenge på. Faktisk har vi strammet inn vilkårene for å få godkjenning ved at vertskommunene skal lyttes bedre til med vårt regelverk enn de ble under de rød-grønne.

Presidenten: Sak nr. 2 er dermed avsluttet.

Sak nr. 3 [12:57:48]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Forlanger noen ordet før møtet heves? – Ingen har forlangt ordet. Møtet er hevet.

